

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ADAPTASYON SÜRECİNDE
AYRILIK ANKSİYETESİ BOZUKLUĞU GELİŞTİRMİŞ
48-66 AYLIK ÇOCUKLARDA EBEVEYN
TUTUMLARININ ETKİSİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:
Naz CANABAKAN KOÇ

İstanbul, 2015

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ADAPTASYON SÜRECİNDE
AYRILIK ANKSİYETESİ BOZUKLUĞU GELİŞTİRMİŞ
48-66 AYLIK ÇOCUKLARDA EBEVEYN
TUTUMLARININ ETKİSİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:
Naz CANABAKAN KOÇ

Öğrenci No:
130790059

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Neslim GÜVENDEĞER DOKSAT

İstanbul, 2015

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Projesi olarak sunduğum “Okul Öncesi Dönem Adaptasyon Sürecinde Ayrılık Anksiyetesi Bozukluğu Geliştirmiş 48-66 Aylık Çocuklarda Ebevyn Tutumlarının Etkisi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 30.09.2015

Naz CANABAKAN KOÇ

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

30.09.2015

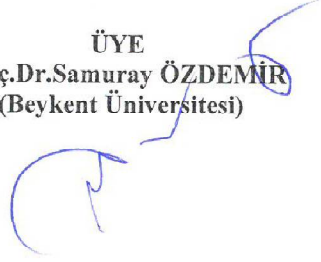
Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim dalı *Klinik Psikoloji* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 130790059 numaralı *Naz CANABAKAN KOÇ'un* "Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Okul Öncesi Dönem Adaptasyon Sürecinde Ayrılık Anksiyetesi Bozukluğu Geliştirmiş 48-66 Aylık Çocuklarda Ebeveyn Tutumlarının Etkisi*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 16.06.2015 tarih ve 2015/24 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (45.) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında *oyçokluğu/oybirliği ile Kabul/Red veya Düzeltme* kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

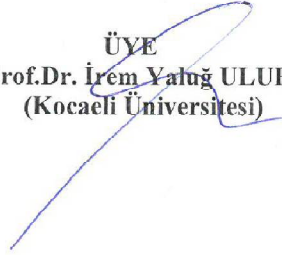
DANIŞMAN
Yrd.Doç.Dr. Neslim Güvenderer DOKSAT
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Samuray ÖZDEMİR
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Prof.Dr. İrem Yaluz ULUBİL
(Kocaeli Üniversitesi)

TEŞEKKÜR

Bu tezi yazma sürecimde yaşamımın her alanında, pratik faydalarını görebileceğim önemli kazanımlar elde ettim. Bu tezle birlikte kendimi ve yeteneklerimi keşfetme imkânına sahip oldum. Bu yüzden, bana bu derece olumlu katkısı bulunan bir çalışma ortaya koymak ayrı bir mutluluktur benim için. Çalışmam süresince bana olan güvenini sürekli belirten, sonsuz bilgisi ile benden ilgi ve değerli yardımlarını esirgemeyen, çalışmalarımı yönlendiren, her konuda desteğini hissettiğim çok değerli danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Neslim GÜVENDEĞER DOKSAT'a, araştırmam süresince bana yardımcı olan okul yöneticilerine, öğretmenlerine, her zaman sonsuz sevgileri ile yanımda olan, araştırmamın her aşamasında kaygılarımı paylaşıp beni yüreklendiren, bu yaşıma kadar maddi ve manevi her türlü desteği ile yanımda olan ve bundan sonra da olacağını bildiğim, sahip olduğu her türlü olanağı benim için gözünü kırpmadan önüme seren çok sevdiğim, değerli canım Ailem'e sonsuz teşekkür ve sevgilerimi sunmayı bir borç bilirim.

Eylül, 2015

Naz CANABAKAN KOÇ

Adı ve Soyadı : Naz CANABAKAN KOÇ
Danışman : Yrd. Doç. Dr. Neslim GÜVENDEĞER DOKSAT
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2015
Alanı : Klinik Psikoloji
Anahtar Kelimeler : Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu, Ebeveyn tutumu,
Adaptasyon Süreci.

ÖZ

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ADAPTASYON SÜRECİNDE AYRILIK ANKSİYETESİ BOZUKLUĞU GELİŞTİRMİŞ 48-66 AYLIK ÇOCUKLARDA EBEVEYN TUTUMLARININ ETKİSİ

Bu çalışmada okul öncesi dönem adaptasyon sürecinde ayrılık anksiyetesi bozukluğu geliştirmiş 48-66 aylık çocuklarda ebeveyn tutumlarının etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubu 48-66 ay arası Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu tanısı almış ve tanı almamış 60 çocuk ve ebeveynlerinden oluşturulmuştur. Belirlenen okullardaki okul öncesi dönem öğrencilerinin adaptasyon süreçleri ve bu öğrencilerin ebeveynlerinin sergiledikleri ebeveyn tutumları ile ilgili veriler betimsel tablolarla incelenmiş sonucunda uygulanmış olan ebeveyn tutum ölçeğinde ailelerin, demokratik tutumu benimseme düzeyleri aşırı korumacı tutumu benimseme düzeylerinden daha yüksek olarak bulunmuştur. Ayrıca otoriter ebeveyn tutumu, aşırı korumacı tutumu ve izin verici ebeveyn tutumu ile çocukların adaptasyon süreci arasında anlamlı ve negatif yönde, demokratik ebeveyn tutumu ile çocukların adaptasyon süreci arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Name and Surname : Naz CANABAKAN KOÇ
Advisor : Asist. Prof. Dr. Neslim GÜVENDEĞER DOKSAT
Type and Date : Master, 2015
Field : Clinic Psychology
Key Words : Separation Anxiety Disorder, Parents attitude, Adaptation Process.

ABSTRACT

EVALUATING THE EFFECTS OF PARENTAL ATTITUDES IN CHILDREN WHO DEVELOPED SEPARATION ANXIETY DISORDER DURING PRESCHOOL ADAPTATION PERIOD IN 48-66 MONTHS OF AGE

In this study, it is aimed to determine the effect of parental attitudes on 48-66 months children who were diagnosed Separation Anxiety Disorder during preschool adaptation period. For this study a 60-children sample consisting of 48-66 months, diagnosed and undiagnosed children and their parents was composed. The descriptive data related with adaptation process of preschool students and their parents' attitudes were examined and parental attitude scale has been applied. It is observed that parents' level of acceptance of democratic attitude was higher than acceptance of overprotective attitude. Furthermore a negative significant relation was observed between authoritarian parental attitude, overprotective attitudes, permissive parental attitudes and children's adaptation processes. The other result of this study was the observation of positive significant relation between democratic parental attitude and children's adaptation processes.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

TABLOLAR LİSTESİ..... v

KISALTMALAR vi

BÖLÜM I

1.1. Problem	2
1.2. Alt Problemler	3
1.3. Sayıtlar	4
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5. Araştırmanın Amacı.....	4
1.6. Araştırmanın Önemi	5

BÖLÜM II

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR..... 6

A.OKUL ÖNCESİ DÖNEM İLE İLGİLİ KAVRAMSAL
TANIMLAR 6

2.1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİME GİRİŞ..... 6

2.2. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE ÖNEMİ 7

2.3. OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ GELİŞİM
GÖREVLERİ 8

2.4. İLK ÇOCUKLUK DÖNEMİ VE BU DÖNEM GELİŞİMİNİN
GENEL ÖZELLİKLERİ..... 9

2.5. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÇOCUK GELİŞİMİNİN ÇEŞİTLİ
BOYUTLARI..... 10

2.5.1. Bedensel Gelişim 10

2.5.2. Devinimsel Gelişim..... 11

2.5.3. Bilişsel Gelişim..... 12

2.5.4. Duygusal Gelişim..... 13

2.5.5. Sosyal Gelişim 13

2.5.6. Dil Gelişimi..... 14

2.5.7. Cinsel Gelişim	15
2.5.8. Törel (Ahlaki) Gelişim	15
B. AYRILIK ANKSİYETESİ VE EBEVEYN TUTUMU İLE İLGİLİ KAVRAMSAL TANIMLAR	16
2.1. AYRILIK ANKSİYETESİNİN KAVRAMI VE TANIMI	16
2.2. AYRILIK ANKSİYETESİNİN TARİHÇESİ	18
2.3. AYRILIK ANKSİYETESİNİN ETİYOLOJİSİ.....	20
2.4. AYRILIK ANKSİYETESİ TANISI.....	21
2.5. AİLENİN BİREY ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	22
2.6. EBEVEYN-ÇOCUK İLİŞKİLERİ İLE İLGİLİ TEORİLER.....	23
2.7. EBEVEYN TUTUMLARI.....	26
BÖLÜM III	
3. YÖNTEM.....	28
3.1. Araştırmanın Modeli.....	28
3.2. Evren Ve Örneklem	28
3.3. Verilerin Toplanması.....	30
3.4. Verilerin Analizi.....	31
BÖLÜM IV	
4. BULGULAR.....	32
4.1. Demografik Özellikler ve ETÖ Boyutları Arasındaki İlişkilerin Analizleri.....	34
BÖLÜM V	
TARTIŞMA VE YORUM	38
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	43
KAYNAKÇA.....	45
EKLER.....	49
EK I. Aile Bilgi Formu	49
EK II. Katılım Formu	50
EK III. Ebeveyn Tutum Ölçeği.....	51

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1: Örneklemeye Ait Demografik Bilgiler	29
Tablo 2: ETÖ Boyutlar, Madde Sayıları Ve Madde Numaraları	31
Tablo 3: Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Ebeveyn Tutumları Frekans Dağılım Tablosu	32
Tablo 4: Ebeveyn Tutumları Gruplar Arası Ve Grup İçi Ortalama Farkları Tablosu	33
Tablo 5: Ebeveyn Tutumları Arasındaki Ortalama Farklarını Karşılaştırma Tablosu Tukey HSD	33
Tablo 6: Ebeveyn Tutumları İle Adaptasyon Süreci Arasındaki İlişki Tablosu	34
Tablo 7: Ebeveynlerin Cinsiyetleri Ve Ebeveynlerin ETÖ Boyutlarının T-Testi Sonuçları	35
Tablo 8: Çocuk Sayısı Ve Ebeveynlerin ETÖ Boyutlarının T-Testi Sonuçları.....	35

KISALTMALAR

- AAB** : Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu
DSM : Tam Ölçütleri Başvuru El Kitabı
ETÖ : Ebeveyn Tutum Ölçeği

BÖLÜM I

GİRİŞ

Anne ile bebek arasında hamilelik döneminden itibaren gelişen iki taraflı yoğun bir bağ vardır. Çocuğun doğar doğmaz iletişim kurarak uyum sağladığı ilk kişi, kuşkusuz annesidir. Sosyalleşmenin bu ilk ayağını babası ve yakın aile çevresi takip eder. Fiziksel olarak gelişip çevresini keşfettikçe yaşlılarıyla ilgilenir ve böylece sosyalleşmenin sınırları büyümeye başlar. İletişim becerileri de hızla gelişir. Okul eğitiminin ilk adımı sayılabilecek 0-6 yaş dönemi; çocuğun akademik, fiziki ve ruhsal gelişiminin en hızlı, hızlı olduğu kadar en kritik yıllarıdır. Doğumdan itibaren ilk etkileşimde bulunduğu güvenli aile ortamından çocuğun ilk olarak okul öncesi dönemde ayrıldığı düşünüldüğünde yeni ortama uyum sürecini etkileyen pek çok faktör ortaya çıkmaktadır.

Bu araştırmayla okul öncesi uyum sürecinde, 48-66 aylık yaş grubunda olan çocukların anaokuluna uyum sağlama düzeylerinin ebeveyn tutumları ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Okula uyum sağlayıp sağlayamama durumu, başlıca, çocukların bu süreçte “ayrılma anksiyetesi bozukluğu (AAB)” geliştirip geliştirmemesiyle değerlendirilecektir.

Araştırmada yöntem olarak 48-66 ay arasında anaokuluna devam etmekte olan DSM-IV TR tanı kriterlerine göre ayrılma anksiyetesi bozukluğu geliştirmiş 30 çocuğun ve bu bozukluğu geliştirmemiş olan 30 çocuğun ebeveynlerine, Ebeveyn Tutum Ölçeği uygulanmış iki grup arasındaki farklılık ve ilişki mukayese edilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili olarak literatür taraması yapılmıştır. Bilişim teknolojilerini kullanarak daha önce bu konuda yapılan çalışmalar, makaleler, tezler ve kitaplar taranarak veri bankası oluşturulmuştur.

Araştırma kapsamında okula uyum sürecinde ebeveyn tutumlarının Ayrılma Anksiyetesi bozukluğuna etkisini değerlendirmek amacıyla DSM-IV-TR Görüşme ve Muayene Kılavuzu kriterlerine göre AAB tanısı konmuş çocuklar ve bu bozukluğu

geliştirmemiş çocukların ailelerine Ebeveyn Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Çalışmada Tercihen boşanmamış ebeveynler çalışmaya alınarak rastgele yöntemle seçilecek olan Özel Anaokullarında okula devam etmekte olan 48-66 aylık öğrencilere yer verilmiştir.

Araştırmada bazı kısıtlılıklar mevcuttur. Bunlar, araştırmanın sadece ebeveynlerden alınan bilgilere dayanarak yapılması, ebeveynlerin kendilerini olduklarından farklı yansıması, çocukların adaptasyon süreci ile ilgili bilgilerin öğretmenlerin gözlemlerine dayanması olarak belirlenmiştir.

Çalışma üç temel bölümden oluşmuştur. Birinci bölümünde Okul öncesi dönem ile ilgili kavramsal tanımlara, ikinci bölümde ise Ayrılık Anksiyetesi Ve Ebeveyn Tutumu ile ilgili kavramsal tanımlar yer almaktadır. Üçüncü ve son bölümde Okul Öncesi Dönem Adaptasyon Sürecinde Ayrılık Anksiyetesi Bozukluğu Geliştirmiş 48-66 Aylık Çocuklarda Ebeveyn Tutumlarının Etkisine ilişkin araştırma ve değerlendirme sonuçlarının yorumlanması amaçlanmaktadır.

1.1. Problem

Anne ile bebek arasında hamilelik döneminden itibaren gelişen iki taraflı yoğun bir bağ vardır. Okul eğitiminin ilk adımı sayılabilecek 0-6 yaş dönemi; çocuğun akademik, fiziki ve ruhsal gelişiminin en hızlı, hızlı olduğu kadar en kritik yıllarıdır. Doğumdan itibaren ilk etkileşimde bulunduğu güvenli aile ortamından çocuğun ilk olarak okul öncesi dönemde ayrıldığı düşünüldüğünde yeni ortama uyum sürecini etkileyen pek çok faktör ortaya çıkmaktadır.

Bu araştırmaya “Okul Öncesi Dönem Adaptasyon Sürecinde Ayrılık Anksiyetesi Bozukluğu Geliştirmiş 48-66 Aylık Çocuklarda Ebeveyn Tutumlarının Etkisi Nedir?” sorusuna cevap aranmıştır.

1.2. Alt Problemler

Araştırmada belirtilen probleme dayalı olarak yapılan çalışma ve incelemeler doğrultusunda araştırmanın alt problemleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Ebeveynlerin Cinsiyetleri ile ETÖ Boyutları arasında bir ilişki var mıdır?
2. Ebeveynlerin Yaşları ile ETÖ Boyutları arasında bir ilişki var mıdır?
3. Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri ile ETÖ Boyutları arasında bir ilişki var mıdır?
4. Çocukların Yaş Düzeyleri ile ETÖ Boyutları arasında bir ilişki var mıdır?
5. Çocukların Cinsiyetleri ile ETÖ Boyutları arasında bir ilişki var mıdır?
6. ocuk Sayısı ile ETÖ Boyutları arasında bir ilişki var mıdır?

1.3. Hipotezler

Araştırma ile ilgili hipotezler aşağıda belirtilmiştir.

H_1 : Ebeveynlerin demokratik tutumu benimseme düzeyleri yükseldikçe çocukların adaptasyon süreci kolaylaşır.

H_2 : Ebeveynlerin otoriter tutumu benimseme düzeyleri yükseldikçe çocukların adaptasyon süreci zorlaşır.

H_3 : Ebeveynlerin aşırı korumacı tutumu benimseme düzeyleri yükseldikçe çocukların adaptasyon süreci zorlaşır.

H_4 : Ebeveynlerin izin verici tutumu benimseme düzeyleri yükseldikçe çocukların adaptasyon süreci zorlaşır.

1.4. Sayılılar

Bu araştırmanın sayılıları;

- i. Belirlenen örneklemin seçilen araştırma grubunu temsil edebilecek yeterlikte olduğu,
- ii. Örneklem grubunu oluşturan ebeveynlerin ve çocukların ölçülen durum dışında herhangi fiziksel ve ruhsal probleme sahip olmadığı,
- iii. Örneklem grubunu oluşturan ebeveynlerin uygulanan ölçeğin sorularını doğru algılayarak yanıtlarının kendilerini yansıttığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmayla ilgili sınırlılıklar;

- i. İstanbul il merkezinde yaşayan ebeveynler ve çocukları ile,
- ii. 30 kişilik kolay adaptasyon, 30 kişilik zor adaptasyon grubu çocuk ve ebeveynleri ile,
- iii. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-66 ay arasındaki çocuklarda adaptasyon süreçlerine, ebeveyn tutumlarının etkisini ölçmek ile sınırlandırılmıştır.

1.6 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmayla okul öncesi uyum sürecinde, 48-66 aylık yaş grubunda olan çocukların anaokuluna uyum sağlama düzeylerinin ebeveyn tutumları ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.7. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi Okul öncesi dönemde çocuklar uygulanabilecek ölçeklerin az olması ve uygulamadaki zorluklardan dolayı araştırmalarda pek tercih edilmeyen bir grubu oluşturmaktadırlar. Yapılan literatür araştırması göstermektedir ki okul öncesi çocukların adaptasyon süreçlerini ebeveyn tutumlarıyla ilişkilendiren fazla çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırmanın önemi ise literatürdeki bu eksikliği bir parçada olsa doldurmaktır.

BÖLÜM II

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR

A. OKUL ÖNCESİ DÖNEM İLE İLGİLİ KAVRAMSAL TANIMLAR

2.1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİME GİRİŞ

Okul öncesi dönemin insan hayatında çok önemli bir yeri vardır ve bu dönemde alınan eğitim, çocuğun ilerideki hayatını büyük ölçüde etkiler. Okul öncesi eğitimi; çocuğun doğumundan temel eğitim almaya başladığı zamana kadar olan ve 0-6 yaş dönemini içeren; fiziksel, psikomotor, sosyal, zihinsel ve dilsel gelişimlerin neredeyse tamamlandığı, kişiliğin neredeyse biçimlendiği “erken çocukluk çağı” olarak tanımlanabilir¹.

Okul öncesi eğitim ailede başlar ve daha sonra bir kurumda devam eder. Öncelikle, çocuk gelişimi sırasında birinci derecede etki olan yapı ailedir ancak daha sonraki yıllarda aile çocuğun bütün gelişim gereksinimlerini karşılayamaz. Bu andan itibaren, çocuğun akranlarıyla kendi ortamlarını oluşturarak gelişimini en sağlıklı, doğal şekilde yaşayabileceği bir çevre olan okul öncesi eğitim kurumlarına gitmelidir.

Okul öncesi eğitim çocuğa, fiziki yapısını tanıma, öz bakım gereksinimlerini giderme ve vücudunu etkili olarak kullanabilme becerileri kazanmasında önemlidir². Ayrıca çocuğun çevresinde bulunan bireylerle sağlıklı iletişim kurması, duygu ve düşüncesini rahatça ifade edebilme olanağıyla, dil gelişimine destek olur³.

---

¹ Neriman Aral, Adalet Kandır, Münevver Can Yaşar. *Okul Öncesi Eğitim*, Ya-Pa Yayınları, İstanbul,2003.

² Neriman Aral, Adalet Kandır, Münevver Can Yaşar. *Okul Öncesi Eğitim*,2003.

³ Neriman Aral, Adalet Kandır, Münevver Can Yaşar. *Okul Öncesi Eğitim*,2003.

2.2. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE ÖNEMİ

Aile ortamında çocuğun şartları ne kadar iyi olursa olsun, çocuğun akranlarıyla uygun bir çevrede ve uzman eğitimciler nezaretinde ilköğretime hazırlanması, daha pozitif neticeler vermektedir. Doğumdan sonraki ilk yıllar insan yaşamı için önemlidir. Bu sebeple bir annenin bebeğini tanıması, o büyürken ve gelişirken uygun desteği sağlaması önemli olmaktan ziyade bir zorunluluktur¹.

Hayatın özellikle de ilk üç senesinde, çocuğun gelişimi açısından izlenebilecek en sağlıklı yol annenin onun eğitimi ile birebir ilgilenmesi, başka hiçbir kişi ya da kurumdan yardım istememesidir. Ancak hayat şartları sebebiyle, anne ailenin ekonomisine katkı sağlamak için çalıştığında bakıcı yardımı almasıyla birlikte birçok eğitimsel hata da ortaya çıkmaktadır. Çocuk kendi öz bakımıyla ilgilenen kişiyi rol model olarak gördüğü için kolaylıkla onun konuşmasını, gelenek ve göreneklerini taklit edecek daha da önemlisi anneye ihtiyacının en çok olduğu bu dönemde anneden uzak büyümesi, kişilik ve duygusal gelişimine etki edecektir².

3-6 yaş grubundaki çocuklar eğitilirken anaokulun, anne yokluğuna bir çözüm olarak değil de, çocuğun ilk senelerinde anneye katkı sağlayacak bir kurum olarak ele almak gerekir. Okul öncesi eğitimin verildiği anaokulu, ilköğretime hazırlıktan çok, ailenin sosyalleşme adına attığı bir adım gibi görülmelidir. Froebel anaokulunu tanımlarken çocuğun tek başına destek ve gözetimle yönelimleri doğrultusunda gelişip, olgunlaştığı bir kurum olduğu vurgulamıştır. Böylelikle çocuk, ilköğretim düzeyine geldiğinde daha tertipli ve motive bir şekilde öğretime hazır olmuş olur³.

---

¹ Ayla Oktay. *Yaşamın Sihirli Yılları Okul Öncesi Dönem*, Epsilon Yayınevi, İstanbul, 2002.

² Haluk Yavuzer. *Yaygın Anne-baba Tutumları*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995.

³ Atalay Yörükoğlu. *Okul Öncesi Eğitim ve Ruh Sağlığı*, Unesco Milli Komisyonu, Ankara, 1977.

2.3. OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ GELİŞİM GÖREVLERİ

Bireyin karşılaştığı ve karşılaşacağı güçlükler ve problemlerle başarılı bir şekilde üstesinden gelmesi, bebeklik döneminden başlayarak, ilk ve orta çocukluk, ergenlik ve ileri yetişkinlik dönemlerinde kazandığı davranışlarla sağlanabilir. Bütün bu davranışlar gelişim görevleri olarak adlandırılır. Robert Hawighurst gelişim görevlerini tanımlarken kişinin hayatının belirli bir döneminde olan, başarılı olmanın mutluluk ve sonraki görevleri başarmaya, başarısız olmanın mutsuzluk, toplum tarafından onaylanmama ve sonraki görevlerin başarılmasında güçlüğe neden olan özel bir problemler dizisi olduğunu belirtmiştir. Bir başka tanımda göre ise gelişim görevleri; bireyin gelişim dönemlerine göre hangi seviyede olması gerektiğini ve hangi alanlarda gelişmesi gerektiğini göstermektedir. Gelişim görevleri geneldir ve bireysel farklılıklar gösterir. Bu sebeple kimi bireylerde erken veya geç gerçekleştirilebilir¹.

Çocukların okul öncesi dönemde gerçekleştirebilmesi beklenen gelişim görevleri aşağıdaki şekilde belirtilmiştir²:

- i. Olgunlaşma doğrultusunda dil ve ifade yeterliliği sağlama,
- ii. Yemek yiyebilme, kendi kendine giyinebilme, temizlik gibi kişisel bakım yeteneklerini geliştirme,
- iii. El-göz uyumunu sağlayabilme,
- iv. Cinsel farkları öğrenme ve cinsel kimlik kazanmaya başlama,
- v. Anne-babayı model alarak; akranları, kardeşleri, anne-baba ve öğretmeniyle ilişki içinde olmayı öğrenme, onlara hissettiği duyguları fark etme,
- vi. Sevmek, sevilmek ve sevgi paylaşımı, aktarmayı öğrenme,
- vii. Yanlış-doğru kavramlarını, sosyal kural ve rolleri öğrenmeye başlamadır.

---

¹ İbrahim E. Başaran. *Eğitim Psikolojisi, Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri*, Gül Yayıncılık, Ankara, 1966.

² Binnur Yeşilyaprak. *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000.

2.4.İLK ÇOCUKLUK DÖNEMİ VE BU DÖNEM GELİŞİMİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

İlk çocukluk dönemi, genel olarak okul öncesi dönem diye adlandırılır ve 2-6 yaş arasındaki dönemi kapsamaktadır. Bu dönem, sosyal ilişkiler kadar, dil ve kişilik gelişimi gibi bilişsel gelişim içinde önemli değişkenleri barındıran bir zaman dilimidir¹.

İlk çocukluk döneminin genel özelliği, gelişimin oldukça hızlı olmasıdır. İlk bir yıl içinde çocuğun yemek, temizlik, uyku gibi temel hayati işlevleri bir düzene girer. Devam eden yıllardaysa bu işlevlerin yapılmasıyla ilgili alışkanlıklar kazanılır. Birinci yaş bitiminde yürüme, ikinci yaşa gelindiğinde konuşma becerisi fonksiyonelleşir ve çocuk, hayatı başka bireylere bağımlı, gereksinimleri başkalarınca karşılanan bir canlıdan çevresiyle ilgili, ilgi ve sevgi bekleyen, zamanla kendi işini kendisi yapabilmeye ilgili gelişen bir çocuğa dönüşür².

İlk çocukluk döneminin genel özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- i. Benlik hissi geliştirmiştir,
- ii. Kız veya erkek olduğunu fark ederek kendi cinsine benzeme gayreti gösterir,
- iii. Tek başına oyun oynamayı sevmez, geniş oyun gruplarıyla oynar ve oyunlara kurallar koyar³,
- iv. Güçlü ve verimli bir hayal gücü, bitmek bilmeyen öğrenme becerisi ve merakı vardır,
- v. Gün boyu yorulmak bilmeden oyun oynar,
- vi. Söz dinlemeye eğilimli, işbirliği ve yardıma hazırdır.
- vii. İyi ve kötüyü, doğru ve yanlış ayırmaya başlamıştır,
- viii. Ebeveyn olan bağımlık azalmış, kendi kendine yeter duruma gelmiştir⁴.

¹ Marry J. Gander, Harry W. Gardiner. *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Çeviren: Bekir Onur, İmge Yayınevi, Ankara, 2004.

² Ayla Oktay. *Yaşamın Sihirli Yılları Okul Öncesi Dönem*, 2002.

³ Rasim Bakırcıoğlu. *Çocuk Ruh Sağlığı ve Uyum Bozuklukları*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2002.

⁴ Atalay Yörükoğlu. *Okul Öncesi Eğitim ve Ruh Sağlığı*, 1977.

2.5.OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÇOCUK GELİŞİMİNİN ÇEŞİTLİ BOYUTLARI

Bireyin kalıtım yoluyla taşıdığı potansiyel güçler kültürel bir çevrede geliştirilerek kişiliği oluşturur. Gelişim bir bütündür onu ruh ve beden diye ayırmak veya bir özelliğinin diğer özelliklerden bağımsız geliştiğini söylemek imkânsızdır. Bireysel gelişimi gelişim dönemlerine göre bedensel, duygusal, zihinsel alanlara ayırmak, sadece bireyi tanıırken incelemenin basitleşmesi içindir¹.

Okul öncesi çağ gelişimin değişik açılardan birbiri ile etkileşimin en yoğun yaşandığı bir dönemdir. Hareketin gelişimde ön plana çıktığı bu dönem, zihin gelişiminin de hareket gelişimi içinde yer aldığı bir dönemdir. Duygu gelişimi sosyal gelişimle ilişkilidir. Dil gelişimi konuşma organları ve çocuğun içinde bulunduğu toplumsal çevre etkileşimleriyle ilgilidir. Bu sebeple okul öncesi dönem incelenirken gelişimsel alanların birbiriyle olan etkileşimleri değerlendirilmelidir².

2.5.1. Bedensel Gelişim

Bedensel gelişim, gelişimsel diğer alanların temelini oluşturur çünkü sağlıklı gelişimin, sağlıklı bir bedene ihtiyacı vardır. Birey gelişimin her döneminde o döneme ait gelişim ödevini gerçekleştirirken bedenini kullanır. Bedensel gelişim, “dönemsel” bir süreçtir yani gelişim sabit bir hızda değil, belirli zamanlarda hızlı, belirli zamanlarda yavaş gerçekleşir.

Hayatın ilk üç yıllarında büyüme çok hızlıdır. Çocuk iki yaşına geldiğinde başı toplam bedeninin yaklaşık $\frac{1}{4}$ 'ü kadardır. Altı yaşındaysa, organların orantıları bir yetişkininkine yakındır³. Doğduğunda çocuğun kemikleri kırıkdaktır ve yaşı büyüdükçe bu kırıkdaklar kemikleşerek sertleşir. Çocuğun yeni doğduğunda

¹ İbrahim E. Başaran. *Eğitim Psikolojisi, Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri*, 1966.

² Ayla Oktay. *Yaşamın Sihirli Yılları Okul Öncesi Dönem*, 2002.

³ Mehmet Bilgin, *Bedensel ve Devinsel Gelişim*, Pegem A yayıncılık, Ankara,2002.

“bağırması”, “emmesi”, “yutması”, “idrar kaçırmaması”, “öksürmesi” vb. hareketleri reflektir ve çocuğun yaşı büyüdükçe bilinçli hareketlere dönüşürler. Sinir sistemiyse, bebeklik ve ilk çocukluk dönemlerinde gelişimini neredeyse tamamlamıştır. Sindirim sistemiyse bebeklik döneminde sadece anne sütünü sindirebilirken çocuğun yaşı büyüdükçe diğer yiyecekleri de sindirebilir¹.

Okul öncesi çağ büyüme ve gelişmenin diğer dönemlere göre en hızlı olduğu dönemdir. Bu dönemde bedensel gelişim, bebeklik çağına göre daha yavaştır. Ayrıca bu dönemde çocuklar çok ilginç bir etkinliğin içinde olmadığı sürece uzun süreli olarak bir yerde oturamazlar. Okul öncesi dönemde büyük kasların gelişimi, kemik gelişiminin önünde olduğundan koşmak, atlamak, tırmanmak gibi konuları becerebilirken; yazmak, çizmek, makas kullanmak ve diğer küçük kasların kullanıldığı konularda daha beceriksizlerdir.

2.5.2. Devinimsel Gelişim

Devinim kavramı kişinin tüm etkinlik ve birçok davranışının temelini oluşturur. Devinimsel gelişim ise zihinsel ve fiziksel koordinasyona dayanan davranışlar gelişimidir yani duyu organlarının, kas ve sinir sistemlerinin koordinasyonlu çalışmasıdır. Yeni doğan bebeklerin bedenleri üstünde hiçbir denetimleri yoktur. 1. ay bittiğinde bebekler ilk denetimli hareketlere başlar ve zaman içinde bu hareketler gelişir. Çocuklar temel devinimsel gelişimlerinin büyük kısmını okul öncesi dönemde kazanırlar. 3 yaşına geldiklerinde birçoğu dökmeden kendi yemeklerini yiyebilir, kıyafetlerini çıkarabilirler. 4 yaşına geldiklerindeyse hem giyinebilir hem de soyunabilirler. Başka bir ifadeyle 2-6 yaş arasında yani yürümeyi öğrendikten sonrasındaki dönemde çocuklar, bedenlerini kullanarak ve koordinasyonu kurarak yeni ve daha karışık beceriler kazanır.

---

¹ İbrahim E. Başaran. *Eğitim Psikolojisi, Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri*, 1966.

Okul öncesi dönem kaba motor becerilerin sağladığı kasların, ince motor becerileri sağlayan kaslardan daha çok gelişim gösterdiği bir dönemdir. Ancak bu dönemde gelişimsel olarak çocuklar, hala küçük nesnelere veya detaylara odaklanamadığı için el-göz koordinasyonları zayıftır.

2.5.3. Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim kavramı, kendini ve evreni anlamak, hayatı anlamlandırmak için yapılan bütün fikirselle ve duygusal faaliyetleri kapsar. Bilişsel gelişimle ilgili en önemli kuramcılardan biri Piaget'dir. Çocukların iç dünyasının yetişkinlerinkinden farklı olduğunu söyleyen Piaget, bilişsel gelişimi evrelere ayırmış ve duysal motor (0-2 yaş), işlem öncesi (2-6 yaş), somut işlem (6-11 yaş), formal işlem (11-16 yaş) olarak dört evrede incelemiştir¹.

Piaget'e kuramında çocuğun öğrendiği yeni şeylerin bilişsel dengesini bozduğunu, özümleme ve uyum süreçleriyle bu dengenin yeniden sağlandığını savunmuştur. Bu şekilde, evreni tanıma ve anlama çabası; yeni şemalar oluşturmak, özümlemek ve uyumsayarak, öğrenilenlerin organizasyonu olarak devam eder. Bu süreçte birey bilişsel dengeyi koruma, yeniden yapılandırarak devam etmeye çalışır². Okul öncesi dönemde çocuğun bilişsel dünyası özgür, düşsel ve yaratıcıdır. Hayal gücü devamlı aktiftir ve bu şekilde dünyayı kavramaya çalışır. Çocuk benmerkezcilikten çıkarak paylaşma ve işbirliğine dayanan tiyatro benzeri oyunlar, taklitler, fiziki etkinlikler ve nesnelere yapılan oyunlara teşvik edilmeli; grafik, resim gibi görsel materyaller kullanılmalıdır.

---

¹ Ayhan Aydın, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi (İkinci baskı)*, Alfa yayınları, İstanbul,2000

² Hadiye Küçükkaragöz, *Bilişsel gelişim ve Dil Gelişimi. Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara,2000.

2.5.4. Duygusal Gelişim

Duygu, kişinin temel ihtiyaçları ve onun sonuçlarıyla ilgili davranışlardır. Acı duyma ve hoşlanma hisleri çocukta doğumdan hemen sonra gözlemlenebilir. Bebekler doğduktan sonra ilk tepkilerini altı ılandığında, üşüdüğünde, sancılandığında ve acıktığında, ağlayarak göstermeye çalışır. Korku davranışına benzese de bu tepkiler, korku değil bebeğe sıkıntı veren bir hale karşı gösterilen tepkilerdir. Korku duygusu ancak 1 yaş sonrasında görülebilir¹. 2 yaşının sonunda öfke, sıkıntı yaratan hallerde belirgin bir duygudur.

Okul öncesi dönem ise bütün duygu çeşitlerinin ortaya çıktığı dönemdir. Kıskançlık, inatçılık, yabancı veya bazı kişilere karşı nefret, öfke bu dönemde kendisini yoğun şekilde gösterir. Aile ve çevrenin tutumu bu duyguların oluşumunu büyük ölçüde etkilediği için çocuklar arasında bireysel farklılıklar gözlemlenir. Ayrıca bu dönemde çocukların korkuları farklılaşır ve artar, sıklıkla hırsızlar, hayali yaratıklar, köpekler, karanlık, motor sesi, şimşek ya da ani sesler ve yalnız kalmaktan korkabilirler².

2.5.5. Sosyal Gelişim

Çocukların gelişiminde önemli süreçlerden biri de sosyalleşmedir ve bu süreç doğumun hemen sonrasında başlayarak yaşam boyunca da devam eder. 0-1 yaş döneminde çocukların temel ihtiyacı, güvenlidir ve bebeğin hayatta kalabilmek için annesine duyduğu ihtiyaç, onun ilk toplumsal ilişkisidir³. Kişinin sosyal uyaranlara ve grup hayatına, toplumsal yaptırımlara karşı duyarlı olması, içinde olduğu grupla ya da kültürdeki diğer kişilerle uyumlu yaşayabilmesine sosyal gelişim denir. Çocuk ilk çocukluk döneminde (2-6 yaş) toplumsal ilişkilerin nasıl kurulacağını, evin dışında yer alan insanlar özellikle de akranlarıyla nasıl iletişim kuracağını öğrenerek uyum ve işbirliği geliştirir. Çocuğun sosyalleşmesi kalıttan çok, çevrenin etkisine

¹ İbrahim E. Başaran. *Eğitim Psikolojisi, Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri*, 1966.

² Haluk Yavuzer. *Yaygın Anne-baba Tutumları*, 1995.

³ Ayhan Aydın, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi (İkinci baskı)*, 2000

yani öğrenmeye dayanır. Çocuğun çevresindeki kişilerle sürekli etkileşim içinde olması, onun sosyalleşmesini sağlar Bu sebeple anaokuluna giden çocukların, arkadaşları ile kurdukları ilişki, sosyal aktiviteleri, anaokuluna gitmeyen çocuklara göre toplumsal uyum göstermede daha iyidirler ¹.

2.5.6. Dil Gelişimi

Diğer alanlarda olduğu gibi, dil gelişimi de sözcük sayısı, kurulan cümle yapısı, ses tonu ve vurgulamalarda aynı yaştaki çocuklarda benzerlik gösterdiği gibi farklılıklar da gösterebilir. Bu sebeple dil gelişimi bilişsel gelişimle paralel olarak ilerlemektedir.

Yeni doğan bebekler farklı tonlardaki ağlamalarla sınırlı kalırken, üçüncü ayda keyifli olduklarında bunu belli edecek sesler çıkarmaya başlar, altıncı ayda ise daha uzun süreli sesler çıkarabilirler. 12 aylık olduklarında ilk anlamlı sözcükler söylenir, tonlama ve vurgular yapar, kelime kapasiteleri 18. ayın sonuna kadar 20 sözcüğe ulaşır. 18. Aydan sonra kelime kapasitesinde hızlı bir gelişim gözlemlenir, 24. ayın sonunda ise kelime kapasitesi 200 sözcük civarındadır. 4 yaşına geldiklerinde cümleler tamamlanır, 5 yaşının sonunda kelime kapasitesi 2000 sözcüğü bulur². İlk çocukluk çağının sonunda ise genellikle çocuklar yapı ve dil bilgisi bakımından yetişkinler gibi cümleler kurabilir ve kurulan cümleleri anlayabilir. Bu süreçte kelime bilgisi artmaya devam eder³.

---

¹ Haluk Yavuzer. *Yaygın Anne-baba Tutumları*, 1995.

² Haluk Yavuzer. *Yaygın Anne-baba Tutumları*, 1995.

³ Marry J. Gander, Harry W. Gardiner. *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, 2004.

2.5.7. Cinsel Gelişim

Cinsel gelişim bireydeki gelişim evrelerinden en önemli olanlarından biridir. Küçük çocuklarda kendi bedenlerine karşı oldukça güçlü bir merak duygusu bulunmaktadır. Çocuğun ilk cinsel duyguları doğumu izleyen bir yıl içinde yıkanma ve alt değişiminde ortaya çıkar. Çocuklardaki cinsel merak, diğer konulara duyulan merak kadar normal ve sağlıklıdır ancak yetişkinlerin yalan yanlış cevaplar vermesi, endişe uyandırması, çocuğu susturmaya çalışması gelişimde bozukluk yaratır.

Okulöncesi dönem çocuğun cinsel merakının en yoğun olduğu dönemdir. Bu dönemde cinsel eğitim çocuğun gelişim seviyesine göre basitçe, kısa, gerçekçi ve endişe içermeyen cevaplar içermelidir. Burada önemli nokta çocuğun zihnini karıştırmadan, güvenini destekleyen şekilde bilincini arttırmaktır¹.

2.5.8. Törel (Ahlaki) Gelişim

Ahlak bireylerin sosyal davranışları ile ilgilidir ve insanlar arasındaki ilişkiler sonucu ortaya çıkan onları düzenleyen kurallardır. Bu kurallar doğuştan gelen değil sonradan kazanılan değerlerdir. Çocuk doğumdan sonra ilk olarak sezme sonra anlama ve daha sonra ise yorumlama ve uygulama yapmaya çalışır, bütün bu süreç bir eğitim sonucunda olur. Okul öncesi dönem, pozitif bir disiplinle, çocuk için kırıcı veya onu dar kalıplar içine sokmaktan çok törel (ahlaki) gelişimini sağlayan yapıcı bir eğitimidir.

Ahlaki gelişim kuramları arasında en önemli iki tanesi Jean Piaget ve Lawrence Kohlberg'e ait kuramlarıdır. Piaget, kuramında çocukların ahlak gelişimini anlamak için kuralların nasıl yorumlandığını öğrenmek gerektiğini düşünmüş onları oyun ortamlarında gözlemleyerek bilişsel gelişimle ahlak arasında bir ilişki olduğunu savunmuştur. Piaget'nin kuramına göre okul öncesi dönemdeki çocuklar kural kavramını tam olarak anlayamadıkları için ahlaktan söz etmek zordur bu sebeple

---

¹ Haluk Yavuzer. *Yaygın Anne-baba Tutumları*, 1995.

ahlaki gelişim 6 yaştan sonra başlar. Okul öncesi dönemde kurallar değişmez, sabittir, uymak zorunludur, kuralların değişmesi veya çığnenmesi yanlıştır. Bu dönemdeki çocuklar kuralları çoğu kez tam olarak anlayamaz ve kurallara uymakta yetersizdirler. Kohlberg'e göre ise, ahlak gelişimi üç evrede incelenmiş ve ilk çocukluk döneminde çocukların "gelenek öncesi" evrede olduğunu savunmuştur. Bu evrede çocuklar içsel bir iyi ya da kötü duygusuna sahip değildir; eylemin arkasındaki güdü düşünülemez, ortaya çıkan zararın büyüklüğü karar vermeyi etkiler. Kurallara inanıldığı için değil cezadan kaçınmak için uyulur.

B. AYRILIK ANKSİYETESİ VE EBEVEYN TUTUMU İLE İLGİLİ KAVRAMSAL TANIMLAR

2.1. AYRILIK ANKSİYETESİNİN KAVRAMI VE TANIMI

Anne karnında anneyle bir bütün olan bebeğin dünyaya gelmesiyle bu bağ sıkı bir şekilde devam eder. Bu doğal bir süreçtir ve anne ile çocuk arasında oluşan sağlıklı bağlanma istenilen bir durumdur. Çocuğun bebeklik çağında beslenme, temizlik, korunma gibi fiziksel gereksinimlerin yanı sıra sevgi, ten teması, ilgi gibi duygusal gereksinimler de anne ya da anne modeli tarafından karşılanır. Bu sayede çocuk, annesi aracılığıyla kendisini dış dünyanın bütün tehlikelerine karşı güvende hisseder.

Bowlby bağlanma teorisinde; gelişim gösteren çocuğun gereksinimlerini dışarıdan sağlayan ya da ilgilenen kişiye duygusal enerjisini yönlendirmesinden bahsetmektedir. Bowlby'e göre bağlanma anneyle olan "tatmin ve zevkin yaşandığı, sürekli, yakın ve sıcak bir ilişki" oluştuğunda gerçekleşir ve hayatın ilk yılında oluşur.

Yaşamının birinci yılında bebeğin psikososyal görevi güveni öğrenmektir ve bu ilerde kişiler arası kuracak ilişkilerde temel oluşturur. Yapılan birçok araştırma göstermiştir ki; çocuk hayatının ilk iki yılında bir gecelik dahi olsa bir ayrılık yaşarsa bu daha sonra yaşanacak ayrılıklarla birleşip bazı problemlere yol açabilir.

Bebekte görülen bağlanma evreleri aşağıdaki şekilde gelişir:

Birinci evre doğum ve sonrasındaki 8 haftayı kapsar. Bağlanmanın kuvvetlendiği belirtiler arasında bebeğin ağlaması, gülmesi, çıkardığı sesler ve bakması sayılabilir. Bu evrede ayrılma; çocuğun gelişim derecesine ve bağlanma evresine bağlı olarak anlamlandırılır.

İkinci evre, bağlanmanın oluşum evresidir ve 8 -10 haftadan 6 aya kadar olan dönemi kapsar. Çocuk, çevresinde bulunan bir ya da birden çok kişiye bağlanır. Özel birinden ayrılma durumu gereksinimleri giderildiği sürece problem yaratmaz.

Son evre, belirgin bağlanmanın oluşum evresidir ve 6. aydan yetişkinliğe kadar olan dönemi kapsar.

“Anne yoksunluk sendromu” olarak bilinen, Rene Spitz’in “Yuva Hastalığı” ya da “Anaklitik Depresyon” olarak tanımlanan bu evrede; anneden 3 aydan uzun süre ayrı kalan ya da bakımevlerine bırakılan 2 yaşından küçük bazı çocuklarda gözlemlenir. Bu çocuklarda, tahmin edilebilir davranışlar basamak şeklinde gelişir:

1.Protesto Dönemi: Bu dönemde çocuk ağlayarak, bağırarak ve kaybolan kişiyi arayarak, ayrılığı kabullenmez.

2.Çaresizlik Dönemi: Bu dönemde anne ya da terk eden kişinin döneceğine dair tamamen ümitsizdir.

3.Detachment Dönemi: Bu dönemde anne ya da kaybolan kişiden kendini duygusal olarak ayırır, giden kişiyi unutmamış ancak terk ettiği için öfkeli ve durumun tekrarından dolayı korku duyar.

Ayrılma Anksiyetesinin temelinde evden veya bağlandığı kişiden ayrılma korkusu mevcuttur. Bu bozukluğu olan çocuklar bağlandıkları kişiden ya da evden

ayrıldığında kendisine ya da bağlandığı kişinin başına kötü bir şey geleceğini düşünerek devamlı ve aşırı bir kaygı içindedir. Tek başlarına evden ya da tanıdıkları çevrenin uzağına gittiklerinde huzursuzlaşır, odada yalnız başlarına oturamaz, uykuya gitmede problem yaşarlar. Uyuyana kadar ya da gece boyunca yanlarında birilerinin olmasını isterler. Korkuları doğrultusunda gece kâbusları görebilir, karın ağrısı, baş ağrısı, bulantı ve kusma gibi bedensel şikâyetler yaşarlar.

2.2. AYRILIK ANKSİYETESİNİN TARİHÇESİ

1932 yılında ilk olarak Broadwin; Okula gitmeyi kabul etmemeye ilişkin olarak ayrılık anksiyetesini; okul reddi, okuldan kaçmanın bir şekli olarak açıklamıştır. Okula gitmeyi reddetme, koyulan kuralları reddetme ve suç işleme ilk işaretlerdir. Broadwin'in; "Bu tip çocuklar annesinin başına kötü bir şey gelmesinden korkar, rahatlamak ve anksiyeteyi yatıştırma amacıyla okuldan evlerine kaçarlar" gözlemi daha sonraları birçok okul reddinin aslında okul korkusundan ziyade, evden uzak kalma korkusu olarak şekillenmiştir. Aynı yıllarda çalışan bir başka kuramcı olan Klein ise Freudyen bir yaklaşım benimseyerek bebek ile anne arasındaki ilk ilişkinin anne memesi olduğunu savunur ve sevgi ya da nefret gibi duyguların ilk olarak bu aşamada ortaya çıktığını savunur¹.

Ayrılık anksiyetesinin detaylı olarak araştırılması ve hem çocuklar, hem de yetişkinlerde görülen psikopatolojik tablolarla bağlantılandırılması Bowlby'nin 1940'lı yıllarda ortaya attığı "Bağlanma Kuramı"na dayanmaktadır. Kuram temelinde, anne ile bebek arasında dış dünya ile ilgili konularda gerekli emniyet duygularını aktarması ve güvenilir bir ortam oluşturmaya dayanır². 1958'de Harlow'un öğrencileri ile birlikte yaptığı yavru maymun deneylerinde; "anne yalnızca fiziksel ihtiyaçları değil aynı zamanda rahat ve sıcak bir teması da

---

¹ Hüseyin G. Kılıç. *Bazı Demografik Değişkenler Ve Anne Baba Tutumlarına Göre Madde Bağımlısı Bireylerin Anne Baba Bağlılıkları İlişkisinin İncelenmesi*. Çukurova Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi. 2007.

² John Bowlby. *The influence of early environment in the development of neurosis and neurotic*. International Journal of Psycho-Analysis, 1940.

sağlamaktadır” görüşünü ortaya atmış ve sonucunda anne ile çocuk arasındaki karşılıklı sevgi bağının ileri yaşantıda bireye tüm ilişkilerinde güven duygusu oluşturmaya etki ettiği şeklinde biçimlendirmiştir¹.

Mahler ise arkadaşlarıyla birlikte yürüttüğü ve sonuçlarını 1975 yılında “İnsan Yavrusunun Psikolojik Doğumu” isimli eserinde paylaştığı bağlanma kuramında; yeni doğan ile anne arasında “psikolojik erime” şeklinde bir ilişki olduğunu söylemiştir. Mahler kuramında çok önemli bir çelişkiye dikkat çeker; ayrılma-birleşme çelişkisi olarak adlandırılan bu çelişkide bağımsız kişilik oluşturma isteği, anne korunması isteğiyle devamlı olarak çatışır ve çocuklukta yaşanan bu çelişkinin, bireyi hayatı boyunca etkilemesi söz konusudur. Horney’e göre ise, “temel endişe” söz konusudur. Her bebek ebeveynlerince terk edilme korkusuyla dünyaya gelir ve bu anksiyetenin boyutu ailede olan güven ve huzur ortamına göre şekillenir².

Ainsworth ise 1960’larda, Bowlby ile yaptığı çalışmaları ve görüşlerini savunmasına karşın zaman içinde kendi yaptığı araştırmalarda daha fazla sonuca ulaşan ve bağlanma teorisinin işlemsel tanımını yapan kuramcıdır. Ainsworth “yabancı oda” olarak adlandırdığı laboratuvar deneylerinde anne ile bebek arasında oluşan güvenli bağlanmanın bebeğin psikolojik gelişimi için önemli olduğunu ve emniyetli bağlanmada ise ileriki hayatında kuracağı ilişkilerin temelini oluşturduğunu ortaya çıkarmıştır³. Winnicott’a göre ise “çevreye tutunma” annenin büyüyen bebeğinin ihtiyaç ve isteklerine duygudaşlık göstermesiyle sağlanır. Çevreye tutunmada asıl görev, bağlanma ve korumaktır ancak Winnicott bunu Bowlby’nin görüşlerine zıt bir şekilde etiyolojik terimler yerine varoluşsal terimlerle açıklamıştır⁴.

Daha önce DSM-III’te, reaktif bağlanma bozukluğunun alt sınıflarında yer verilen kısa ve uzun süreli anne yoksunluğuna bağlı sendromlar DSM-IV’te yer almamaktadır.

---

¹ Harry Harlow. *The Nature of Love*. American Psychologist. York University, Toronto, 1958.

² Neil Frude, *Understanding Family Problems*. Wiley, 1 edition 1991 aktaran Serap Nazlı 2001.

³ Robert Karen. *Becoming attached*. Oxford University Press, New York, 1998.

⁴ Jeremy Holmes. *John Bowlby&Attachment Theory*. Routledge.1997.

2.3. AYRILIK ANKSİYETESİNİN ETİYOLOJİSİ

Klinik Görünüm: Ayrılma anksiyetesi, “Yaygın Gelişimsel Bozukluklar”, “Şizofreni” veya diğer Psikotik bozuklukların bir parçası olarak da ortaya çıkabilir ancak ayrılma anksiyetesi olarak tanının konulması için asıl olarak evden veya bağlanılan kişilerden uzaklaşmayla ortaya çıkması ayırt ettiricidir. Psikotik bozukluklarda ortaya çıkan sanrılardan farklı olarak, ayrılma anksiyetesindeki sanrılar gerçek uyarının yanlış algılanması sebebiyle oluşur ve belli hallerde ortaya çıkar, bağlanılan kişilerin varlığıyla kaybolur.

Prevalans / Gidişat: Ayrılma anksiyetesinin belirli seviyeleri çocukta normal gelişimin bir parçasıdır. Normal bir ayrılma anksiyetesi ortalama olarak 18. ayda en yüksek seviyededir ancak genel olarak oyun/okulöncesi dönemde dikkat çeker ve patolojik olarak değerlendirilmez. Bir yaşından küçük bebeklerde ayrılma anksiyetesi “yabancı anksiyetesi” olarak kendini gösterir. Üç yaşındaki çocuklar ayrılma durumunun geçici olduğunu kavrayabilecek bilişi kazanmış olduklarından 3-5 yaşlarında ayrılma anksiyetesi azalma gösterir. Okula ilk kez giden küçük çocukların ayrılma anksiyetesi yaşaması bir düzeye kadar normaldir. Ayrılma anksiyetesi bozukluğunda çocukların okula gitmek istememeleri, ayrılma halinde sıkıntı ve korku yaşamaları, mide ve baş ağrısı gibi tekrar eden fiziksel belirtiler gösterebilir ve ayrılmayla ilgili kâbuslar görebilir.

Ailesel Özellikler: Çocuğun anne babasına bağlanma şekli, anne babanın çocuğa karşı olan tutumları çocuğun duygusal gelişimini etkileyen faktörlerdir. Ayrılık anksiyetesine en çok etki eden faktör, paylaşılan çevre yani ailesel özelliklerdir. Yapılan çalışmalar göstermiştir ki bütün çevresel faktörlerin yanı sıra kalıtsal faktörler de bu bozukluğun ortaya çıkmasında önemli bir etkiye sahiptir.

2.4. AYRILIK ANKSİYETESİ TANISI

DSM IV-TR'de yer alan AAB tanısı¹;

A. Aşağıdakilerden üçünün (ya da daha fazlasının) olması ile belirli, kişinin ya da bağlandığı insanlardan ayrılmasıyla ilgili, gelişimsel olarak uygunsuz ve aşırı anksiyetenin olması:

(1) evden ya da bağlandığı başlıca kişilerden ayrıldığında ya da böyle bir ayrılık beklendiğinde yineleyici bir biçimde aşırı sıkıntı duyma.

(2) bağlandığı başlıca kişileri yitireceğine ya da onların başına bir iş geleceğine ilişkin sürekli ve aşırı bir kaygı duyma.

(3) kötü bir olayın, bağlandığı başlıca kişiden ayrılmasına yol açacağına ilişkin sürekli ve aşırı bir kaygı duyma.

(4) ayrılma korkusundan ötürü, sürekli olarak, okula ya da başka bir yere gitmek istememe ya da gitmeyi reddetme.

(5) tek başına kalma, evde bağlandığı başlıca kişiler olmaksızın kalma ya da kendisi için önemli erişkin insanlar olmadan diğer ortamlarda bulunma konusunda isteksizlik gösterme ya da bu konuda sürekli ve aşırı bir korku duyma.

(6) bağlandığı başlıca kişinin yakınında olmadan ya da evin dışında uyuma konusunda sürekli bir isteksizlik gösterme ya da uyumayı reddetme.

(7) ayrılma konusunda sürekli kâbus görme

(8) bağlandığı başlıca kişilerden ayrıldığında ya da böyle bir ayrılık beklendiğinde yineleyici bir biçimde fiziksel semptom yakınmaları getirme (baş ağrıları, karın ağrıları, bulantı ya da kusma gibi).

B. Bu bozukluğun süresi en az 4 haftadır.

---

¹ DSM-IV. (The Diagnostic and Statistical Manual for Mental Disorders-4). **Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı**. E. Köroğlu (çev.). İstanbul. HYB Yayıncılık. 2007.

C. Başlangıcı 18 yaşından önce olur.

D. Bu bozukluk klinik açıdan önemli bir sıkıntıya ya da toplumsal, okulda (mesleki) ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında bozulmaya neden olur.

E. Bu bozukluk sadece bir Yaygın Gelişim Bozukluğu, Şizofreni ya da diğer bir Psikotik Bozukluğun gidişi sırasında ortaya çıkmamaktadır ve Agorafobi ile giden Panik Bozukluğuyla daha iyi açıklanamaz.

Erken Başlangıçlı: Başlangıcı 6 yaşından önce olursa.

DSM-V’te “Ayrılma Kaygısı Bozukluğu” “Genellikle İlk Kez Bebeklik, Çocukluk ya da Ergenlik Döneminde Tanısı Konan Bozukluklar” bölümünde değil “Kaygı Bozuklukları” bölümünde yer almaktadır ve tanı kriterlerinde bazı değişiklikler yapılmıştır. DSM-IV-TR’de “Ayrılma Kaygısı Bozukluğunun” Bozukluğun başlangıcının 18 yaşından önce olması koşulu kişilerin büyük bir kısmında bu bulguların 18 yaşından sonra ortaya çıkması sebebiyle yaş sınırlandırılması DSM-V’te kaldırılmıştır ve tanı güvenliğini arttırmak için “belirtilerin en az 6 ay sürmesi” koşulu eklenmiştir.

2.5. AİLENİN BİREY ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Toplumun temelini oluşturan en küçük sosyal yapı olan ailelerde sağlıklı toplumlar oluşturmak için çocuk eğitimiyle ilgili izledikleri yollar önemlidir. Ailenin eğitime karşı tutumu ve faaliyetleri, içinde bulunulan çevrenin kural ve değerlerine göre şekillenir. Ailenin toplum içindeki sosyal konumu eğitsel ortama da etki etmektedir. Kişisel niteliklerinin oluştuğu ve gelişiminin hızlı olduğu temel eğitim çağında aile eğitim için önemlidir¹. Anne babanın becerileri ve çocuk yetiştirme

---

¹ Atılğan Erözkan, *Ailenin Eğitsel Ortamının Temel Eğitim Öğrencisi Üzerindeki Etkileri*, Öğretmen Dünyası, Ankara, 2000.

tarzları, aile içi etkileşim erken dönemdeki gelişime, okula geçiş sürecine etki eder¹. Yazın incelendiğinde ailelerin “Sağlıklı Aileler” ve “Sağlıksız Aileler” şeklinde iki başlıkta toplanarak incelendiği görülmüştür.

Sağlıklı ailelerde iyi iletişim ve çok az çatışma vardır. Gelişimsel değişimler kolay ve başarılı şekilde uyumsanır, stresli durumların üstesinden gelebilirler. Burada aileyi sağlıklı yapan etmen hiçbir sorunla karşılaşmamış olmak değil karşılaşılan kriz durumunda kendilerini hızlıca toparlamasıdır diyebiliriz. Bu tip ailelerde çok az sorun yaşanır ve normal koşullarda işlevlerini iyi bir şekilde yerine getirirler².

Sağlıksız ailelerin temelinde birbirlerini anlayamayan, iyi iletişim ve etkileşim kuramayan anne babalar vardır. Bunla birlikte dış uyaranların etkisi göz ardı edilmemelidir. Aile içinde yer alan bireylerin azalması ya da artması, sağlık sorunları yaşanması, işsizlik gibi faktörlerle bireyin esas rolünde meydana gelen değişimler veya kendisine uymayan bir rolü üstlenmek zorunda kalmak sağlıksız davranışlar yaratabilir³.

2.6.EBEVEYN-ÇOCUK İLİŞKİLERİ İLE İLGİLİ TEORİLER

Psikoseksüel Teori; Freud’un geliştirdiği psikoseksüel teori, anne baba ve çocuk ilişkilerine ön evreye takılı kalır ve ileride kişilik gelişimi bu evrenin etkisinde olur. Çocukların bu evreleri ebeveynleri tarafından aktarılan toplumsal değerlerin benimsenmesi ve arzuların bu taleplerle çakışmamasını öğrenerek atlatması beklenir. Bu açıdan Freud, çocuğun gelişiminde hem anne hem de baba rollerinin önemini vurgular. Buna ek

---

¹ Janette Pelletier, Julaine M. Brent, *Parent participation in children’ school readiness : the effects of parental self-efficacy, cultural diversity and teacher strategies*, International Journal of Early Childhood, 2003.

² Neil Frude, *Understanding Family Problems*. NewYork, 1991 aktaran Serap Nazlı 2001.

³ Walter A. Friedlander, *Sosyal Hizmetin Kavram ve Metodları*. Çev. E. Besin,Kardeş Matbaası, Ankara, s.59, 1965

olarak teoride anne vurgusu daha fazla yapılmıştır çünkü Freud'a göre, anne ile bebek arasındaki bağ ilk örnektir ve ileri ilişkilerin temelidir¹.

Psikososyal Teori; Erikson ise Freud'un psikanalitik teorisi üzerinde çalışarak önemli derecede değiştirerek psikososyal teoriyi geliştirmiştir. Erikson psikososyal teoride 8 evreden bahseder bunlar; temel güvene karşı güvensizlik, özerkliğe karşı utanma ve şüphe, girişimciliğe karşı suçluluk duygusu, çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu, kimlik kazanımına karşı kimlik dağılması, yakınlaşmaya karşı yalnızlık, üretkenliğe karşı kendine yönelik üretim ve ego bütünlüğüne karşı umutsuzluktur. Erikson'a göre, evrelerde eksik kalan görevler uygun şartlar sağlandığında telafi edilebilir. Erikson, Freud gibi gelişimin ilk beş yıldan sonra tamamlandığını kabul etmez ve gelişimi hayat boyu devam eden bir süreç olarak tanımlar. Buna ek olarak çocuğun gelişiminde ve eğitiminde kültür faktörüne vurgu yapar².

Etolojik Teori; Darwin'in hayvan davranışları üzerine yaptığı çalışmaların Lorenz ve Tinbergen tarafından insan davranışlarına uyarlanmasıyla ortaya çıkan bu teori ebeveynlikle ilgili en kapsamlı yaklaşımdır. Etolojistler doğal bir gözlemcidir ve birey doğal çevresinde gözlemlenerek ortama nasıl uyum sağladığını, anne baba olma davranışının nasıl evrim geçirdiğini açıklamaya çalışır³. Gelişim için evrimsel bağlanma ve içgüdüleri ön planda tutmuşlardır.

Bağlanma Teorisi; Bağlanma davranışını açıklayan pek çok kuram birbirini tamamlar biçimdedir. Bowlby (1973, 1980) bağlanma tanımını, insanın kendisi için önemli olan bireylere karşı geliştirdiği güçlü duygusal bağ şeklinde yaparken, Gander ve Gardiner (1995) bebek ile ebeveynleri arasında gittikçe büyüyen, koordinasyonlu, destekleyici ve karşılıklı bir etkileşim olarak tanımlamışlardır⁴. Ainsworth (1969) ise bağlanma tanımını, bir bireyin başka bir bireye geliştirdiği

---

¹ Patricia H. Miller. *Theories of developmental psychology*. New York: W. H. Freeman and Company, 1983.

² Carole A. Martin, Karen K. Colbert. *Parenting: A Life Span Perspective*, The McGrawHill Companies, Inc. United States. 1997.

³ George W. Holden. *Parents and the Dynamics of Child Rearing*, Westview Press, United States. 1997.

⁴ Nebi Sümer, Derya Güngör. *Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi*. Türk Psikoloji Dergisi, 14/44, 35-58. 1999.

şefkat bağı şeklinde yapmıştır. Erwin (2000) bağlanma olgusunu biyolojik olarak araştırmış ve uyum sağlama, gelişme ve türünü devam ettirmek için planlanmış bir sistem olarak tanımlamıştır¹.

Sosyal Öğrenme Teorisi; Miller ve Dollard, 1940 ve 1950’li yıllarda çocuğun anne babasını taklit etmesine yoğunlaşarak ortaya çıkardıkları bu teoride ebeveynlerin verdiği bakım ve eğitimin çocuğu pekiştirdiği ve taklitlerin ise, onu motive ettiğini ileri sürmüşlerdir. 1960’lı yıllarda Bandura ve Walters, çocuğun yalnızca bir modeli gözlemleyerek yeni tepkiler öğrendiğini vurgulamış, taklit sürecinin giderek gözlemsel öğrenme sürecine yöneldiğini savunmuşlardır².

Bilişsel Teori; Piaget tarafından geliştirilen bilişsel gelişim teorisi, bebeklik döneminden yetişkinliğe kadar, birey çevresini, dünyayı anlamlandırmak için aktif zihinsel faaliyetler gösterir inancına dayanır. Bu aktif zihinsel faaliyetler anne baba için çok önemlidir³. Vygotsky ise bilişte sosyal etkileşime önem vermiş gelişimin, kültürel bilgilerin içselleştirilmesiyle sağlandığını savunmuştur⁴.

Ekolojik Sistemler Teorisi; Brofenbrenner tarafından 1979 yılında adlandırılan sosyal adres yaklaşımı olarak isimlendirilen teoriden yararlanılarak geliştirilen ekolojik sistemler teorisi; farklı kültür, coğrafi bölge, dini geçmiş veya sosyoekonomik düzeyden gelen anne babaların yalnızca çocuğu nasıl yetiştirdiğini belirleyen değil aynı zamanda çocuk gelişimini ne şekilde etkilediklerini belirleyen bir teoridir.

Davranışsal Genetik Teori; Biyolojik faktörlerin vurgulandığı bir başka teori olan davranışsal genetik teori; genetik faktörün insan davranışlarını nasıl etkilediğini inceler. Losoya, Callor, Rowe ve Goldsmith, 1997 yılında araştırmalarında, bu etkiyi anne baba davranışlarıyla bağlantılı olarak ele almış çocuğun kişilik özellikleriyle ebeveyn desteği arasında anlamlı ilişkiler bulmuşlardır.

---

¹ M. L. Genuis, E. Oddone. *Children’s attachment security to mother, father and the parental unit*. Child Development: Readings for Teachers. II. Detselig Enterprises Ltd. Calgary, Alberta. 1996.

² Patricia H. Miller. *Theories of developmental psychology*. 1983.

³ Carole A. Martin, Karen K. Colbert. *Parenting: A Life Span Perspective*. 1997.

⁴ Peter Sutherland. *Cognitive Development Today: Piaget and his critics*. Paul Chapman Publishing Ltd. London. 1992.

Kontrol Teorisi; Bell tarafından 1979 yılında ortaya atılan kontrol sistemi teorisinde, anne babaların çocuklarının davranış yoğunluğuyla, sıklığıyla ve durumsal uygunluğuyla ilgili alt ve üst hoşgörü limitleri olduğu vurgulanır. Ebeveynlerin çocuklarının davranışlarını alt ve üst sınırı belirlenmiş kabul alanında tutmaları gerektiğini savunur¹.

Atıf Teorisi; Heider (1944, 1946 ve 1958) tarafından geliştirilen bu teoride; bireyler arasındaki ilişki algısı, bilişsel tutarlılık kavramı dikkate alınarak incelenmiş ve ilişkilerin çevreyi dengeleyecek şekilde örgütlendiğini öne sürmüştür². Bireyin, çevresini anlamlandırmasıysa atıflar yolu ile yapılır. Ebeveynlik açısından anne baba atıfları önemlidir çünkü çocuğu yetiştirmede kabul edilen uygulamalar, bu algılamalara dayanır ve sonuç olarak çocukların belirli gelişimsel alanlarına etki eder.

2.7. EBEVEYN TUTUMLARI

Ebeveyn Tutumu; birçok halde anne, baba ve çocuğun birbirleriyle etkilenmesini ifade eden ve bu etkileşimin sonucunda ortaya çıkan davranışların bütünüdür. Anne babaların çocuklarına sıcaklık ve destek sunma şekli, rehberlik dereceleri olarak da tanımlanabilir.

Ebeveynlerin tutumları oluşurken bazı değişkenlerden söz etmek gerekir. İlk olarak kendi ebeveynlerinden gördükleri davranışlar, daha sonra ise çevresel etmenler ya da bireyin kendini geliştirmesi etkilidir. Buna ek olarak ebeveynlerin eğitim seviyeleri, ekonomik şartları, çocuk sayısı ve içinde buldukları çevre bu tutumları oluşturmada etkili değişkenlerdendir. Başlıca ebeveyn tutumları şunlardır;

Otoriter tutum; Çocuğun kesinlikle itaat etmesi beklenen, sözel iletişimin yer bulmadığı, arzu ve emirlere tartışmaksızın uyulmasını isteyen, çocuğu kendisini yönetecek ve kendisiyle ilgili karar alabilecek güçte olmadığına inanılan ve her kararı kendi alan anne-baba tutumlarıdır. Bu tip ailelerde anne baba ne söylerse

---

¹ Evren Karabulut Demir. *Ebeveyn Tutum Ölçeği*. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.2007.

² Patricia H. Miller. *Theories of developmental psychology*. 1983.

doğrudur ve çocuk ancak itaat ederek ceza almaktan kurtulur. Aile ilişkilerindeyse sevgiden çok öfke ve korku ön plana çıkmıştır¹. Bunun sonucundaysa çocuk sakin, dikkatli ve uslu olmasına rağmen aşırı duyarlı, küskün, başkalarından kolay etkilenebilen, çekingen bir yapıdadır ve otorite ortadan kalktığında saldırgan davranışlar gösterebilir.

Koruyucu tutum; Çocukla ilgili her şeyle ilgilenerak onu mümkün olduğunca tehlikelere karşı korumaya çalışan, çocuğun her hareketini bilmek isteyen ve çocuğun kendi kendine bir şey yapmasına müsaade etmeyen anne-baba tutumlarıdır. Aşırı korumacı ailelerde çocuk anne babanın birer uzantısıdır ve çocuğun bağımlı bir hayat sürmesi olağandır². Bunun sonucundaysa çocuk özgüven düşük, bağımlı, sorumluluklardan kaçan ve zayıf bir kişilik geliştirir³. Tek ebeveynin bulunduğu ailelerde bu tutum daha çok görülmektedir.

İzin verici / Hoşgörülü Tutum; Çocuğa karşı kabul ve ilginin yüksek ancak kontrolün düşük olduğu bu tutumda çocuklara verilen özgürlüklerin sınırı yoktur, çocuklar kontrol edilmez bazen de ihmale varan hoşgörü mevcuttur. İzin verici ailelerde yetişen çocukların kendilerine güveni düşüktür, benmerkezcidir, kurallara uymakta sıkıntı yaşar, dik başlı ve saldırgan davranırlar. Hayatlarında sınırlar belirlenmediğinden başkaları ile işbirliği yapmakta zorlanırlar.

Demokratik Tutum; Çocuğa karşı sevgi ve saygı duyan, gereksinimlerini karşılayan, yaşına uygun bazı kararlar almaya özendirir, görüşlerini önemseyen, sözel iletişimin ön planda olduğu, her konuda iyi rehber olan anne-baba tutumlarıdır. Bu tip ailelerde çocuğun kendi gelişim kapasitesine göre özgürce gelişmesine, becerilerini ortaya koymasına ve kendisini gerçekleştirmesine izin verilir. Bunun sonucundaysa çocuklar özerk ve bağımsız kişilik geliştirir, hakkını ve çıkarını koruyabilir, dayanışma ve işbirliği yapabilirler.

---

¹ Adnan Kulaksızoğlu. *Ergen-aile çatışmaları ile annelerin tutumları arasındaki ilişki ve ergenin problemleri*. Yayımlanmamı Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi.1985

² Adnan Kulaksızoğlu. *Ergen-aile çatışmaları ile annelerin tutumları arasındaki ilişki ve ergenin problemleri*. 1985

³ Elizabeth Hurlock. *Adolescent Development*. New York: McGraw HillCompany, 1955.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümü üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, 48-66 aylık okul öncesi dönemdeki çocuklarda adaptasyon süreci ile ebeveynlerinin benimsedikleri tutumlar arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla tanımlayıcı ve ilişki arayıcı araştırma olarak planlanmış ve yapılmıştır.

3.2. Evren Ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde bulunan okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-66 ay grubu çocuklar ve bu çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise, İstanbul ili Kadıköy ilçesinde Özel Anaokullarında okula devam etmekte olan ayrılma anksiyetesi bozukluğu tanısı konmuş çocuklar ve bu bozukluğu geliştirmemiş çocukların ailelerinden 60 tanesinin rastgele yöntemle seçilmesiyle oluşturulmuştur. Örneklem oluşturulurken tercihen boşanmamış aileler çalışmaya dâhil edilmiştir.

Tablo 1. Örnekleme Ait Demografik Bilgiler

Değişkenler		Frekans	Yüzde (%)
Ebeveyn			
Cinsiyet	Kadın	42	70
	Erkek	18	30
Yaş	21-30 yaş	7	11.7
	31-40 yaş	36	60
	41-50 yaş	15	25
	51 yaş ve üzeri	2	3.33
Eğitim durumu	Tahsil yok	2	3.3
	İlkokul	2	3.3
	Ortaokul	3	5
	Lise	19	31.7
	Lisans	27	45
	Yüksek Lisans	7	11.7
Çocuk Sayısı	1 çocuk	28	46.7
	2 çocuk	30	50
	3 çocuk ve üzeri	2	3.3
	Çocuk		
Cinsiyet	Kız	27	45
	Erkek	33	55
Yaş	4 yaş	18	30
	5 yaş	21	35
	6 yaş	21	35

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan ebeveynlerin 42'si (%70) kadın, 18 'i (%30) ise erkeklerden oluşmaktadır. Ayrıca 7'si (%11.7) 21-30 yaş aralığında, 36'sı (%60) 31-40 yaş aralığında, 15'i (%25) 41-50 yaş aralığında, 2'si (%3.3) 51 yaş ve üzeri yaşa sahiptir. Ebeveynlerin 2'si (%3.3) tahsil yok, 2'si (%3.3) ilk okul, 3 (%5) orta okul, 19 (%31.7) lise, 27'si (%45) lisans, 7'si (%11.7) yüksek lisans mezunudur. Ebeveynlerden 28'i (%46.7) 1 çocuk, 30'u (%50) 2 çocuk, 2'si (%3.3) 3 çocuk ve üzerinde çocuğa sahiptir.

Araştırmaya katılan çocukların 27'si (%45) kız, 33'ü (%55) ise erkeklerden oluşmaktadır. Çocukların 18'i (%30) 4 yaşında, 21'i (%35) 5 yaşında ve 21'i (%35) 6 yaşındadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu aşamada, hazırlanan ölçekler (ETÖ, Katılım Formu ve Aile Bilgi Formu) anaokullarının sorumlu müdürlerine gönderilerek araştırmanın amacı anlatılmış ve araştırmaya katılmak isteyen ebeveynlere ulaştırması, formların doldurulduktan sonra teslim alınması istenmiştir. Ebeveynlerin dikkat etmesi gereken önemli bir nokta olan 48-66 ay arasında birden fazla çocuğun olması halinde sadece bir çocuk üzerinden formdaki bilgilerin doldurması istenmiştir.

Aile Bilgi Formu, ebeveynlere uygulanmaktadır ve ebeveynlerle ilgili demografik bilgi elde etmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu formda ebeveynlerin cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, çocuk sayısı ve ekonomik durum gibi demografik bilgileri içeren toplam 9 soru bulunmaktadır. Aile Bilgi Formu, Ek I'de sunulmaktadır.

Katılım Formu, katılımcılara ölçeğin amacıyla ilgili detaylı bilgi vermek amacıyla hazırlanmıştır. Katılmak istiyorum ve Katılmak istemiyorum şeklinde iki seçeneğin bulunduğu Katılım Formu Ek II'de sunulmaktadır.

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ), yurtdışında ve ülkemizde farklı ölçekler geliştirilmiştir. Yurtdışında ebeveynlerin okulöncesi çocuklarına olan davranışlarını ebeveynlerin verdiği bilgiler doğrultusunda ölçen 2 ölçek (PBI ve PPM), çocuklarının algılarını değerlendiren sadece 1 ölçek (CPI-P) bulunmaktadır. Ancak ülkemizde, ebeveynlerin, 48-66 ay arasındaki çocuklarına karşı Demokratik, Otoriter, İzin verici ve Aşırı koruyucu davranışlarını ölçen bir ölçek bulunmaması sebebiyle Evren Karabulut Demir ve Gül Şendil tarafından 2008 yılında geliştirilen ölçek araştırmada referans alınmıştır. Hazırlanan ölçek 5'li Likert tipindedir. Ölçeği

yanıtlayan ebeveynlerin, bahsi edilen davranışı ne sıklıkla yaptıklarını ortaya koyan ölçekte her boyuttan alınan puanlar ayrı hesaplanarak her boyut için bir puan elde edilir. Bir boyuttan yüksek puan alınması o boyutun temsil ettiği davranışın benimsendiğini göstermektedir. “Her zaman böyledir” 5 puan; “Çoğunlukla böyledir” 4 puan; “Bazen böyledir” 3 puan; “Nadiren böyledir” 2 puan ve “Hiçbir zaman böyle değildir” 1 puan olarak hesaplanır. ETÖ Formu Ek III’de sunulmaktadır.

Tablo 2. ETÖ Boyutlar, Madde Sayıları Ve Madde Numaraları

Boyutlar	Madde sayısı	Madde numarası
Demokratik	17	2,5,6,7,10,13,14,15,18,20,23,25,29,36,37,38,42
Otoriter	11	3,9,11,19,26,27,32,35,39,40,45
Aşırı Koruyucu	9	4,8,12,16,21,22,28,41,46
İzin Verici	9	1,17,24,30,31,33,34,43,44
Toplam	46	

3.4. Verilerin Analizi

Belirlenen okullardaki okul öncesi dönem öğrencilerinin adaptasyon süreçleri ve bu öğrencilerin ebeveynlerinin sergiledikleri ebeveyn tutumları ile ilgili veriler betimsel tablolarla incelenmiş. Ebeveyn tutumlarının çocukların okula adaptasyon sürecine olan etkisini ölçmek için korelasyon analizi yapılarak ve Pearson Korelasyon Katsayısı (r) hesaplanmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, hipotezlerle ilgili bulgulara yer verilmiştir. Araştırma verileri SPSS 17 İstatistik Programında varyans analizi yapılarak incelenmiş, tutumlar arası farklılıklara ulaşılmıştır. Pearson Korelasyon katsayısı hesaplanarak tutumların adaptasyon süreciyle olan ilişkilerine bakılarak sonuca varılmıştır.

Tablo 3'te 48-66 aylık okul öncesi eğitim çağındaki çocukların ebeveyn tutumları frekans dağılımı verilmiştir.

**Tablo 3. Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Ebeveyn Tutumları
Frekans Dağılım Tablosu**

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Demokratik	23	38.3
İzin verici	14	23.3
Aşırı korumacı	13	21.7
Otoriter	10	16.7
Toplam	60	100

Tablo 3. incelendiğinde elde edilen dağılımda %38,3 ile demokratik tutum birinci sırada yer alırken bunu, %23.3 ile izin verici tutum, %21.7 ile aşırı korumacı tutum, %16.7 ile otoriter tutum izlemektedir.

Tablo 4, ebeveyn tutumlarını ifade eden dört grup arasındaki farklılığı belirtmek amacıyla oluşturulmuştur. Elde edilen bulgular gruplar arası anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Ebeveyn Tutumları Gruplar Arası Ve Grup İçi Ortalama Farkları Tablosu

	Kareler Toplamı	Df	Ortalama farkı	F	Sig.-2 (p)
Gruplararası	6.385	3	2.128	13.835	.00
Grupiçi	8.615	56	.154		
Toplam	15.00	59			

Hangi gruplar arasında ne kadar fark olduğu Tablo 5'teki verilerden görülmektedir.

Tablo 5. Ebeveyn Tutumları Arasındaki Ortalama Farklarını Karşılaştırma Tablosu Tukey HSD

(I) Tutum	(J) Tutum	Ortalama Farkı (I - J)	Std. Hata	Sig.-2 (p)	%95 Güven aralığı	
					Alt sınır	Üst sınır
Demokratik verici Korumacı	İzin Aşırı	.047	.133	.985	-.31	.40
	Aşırı Otoriter	-.662*	.136	.00	-1.02	-.30
	Otoriter	-.0639*	.149	.00	-1.03	-.25
İzin verici	Demokratik Aşırı Korumacı	.047	.133	.985	-.40	.31
	Otoriter	-.709*	.151	.00	-1.11	-.31
	Demokratik Aşırı Otoriter	-.0686*	.162	.001	-1.12	-.26
Aşırı Korumacı	Demokratik İzin verici	.0662*	.136	.00	.30	1.02
	Otoriter	.709*	.151	.00	.31	1.11
	Demokratik Aşırı Otoriter	.023	.165	.999	-.41	.46
Otoriter	Demokratik İzin verici	.639*	.149	.00	.25	1.03
	Aşırı Korumacı	.686*	.162	.001	.26	1.12
	Demokratik Aşırı Otoriter	-.023	.165	.999	-.46	.41

* Ortalama farkları 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Ebeveyn tutumları ile okul öncesi eğitim çağındaki 48-66 ay grubu çocuklarda adaptasyon süreci arasındaki ilişkilendirme için Pearson korelasyon katsayısı yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 6. Ebeveyn Tutumları İle Adaptasyon Süreci Arasındaki İlişki Tablosu

	Demokratik tutum	İzin verici tutum	Aşırı korumacı tutum	Otoriter tutum
Adaptasyon süreci	.627**	-.426**	-.305**	-.359**
Sig.-2(p)	.00	.00	.002	.00

4.1. Demografik Özellikler ve ETÖ Boyutları Arasındaki İlişkilerin Analizleri

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri olarak belirlenen

- i. Ebeveynlerin Cinsiyetleri ile ETÖ Boyutları arasında bir ilişki var mıdır?
- ii. Ebeveynlerin Yaşları ile ETÖ Boyutları arasında bir ilişki var mıdır?
- iii. Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri ile ETÖ Boyutları arasında bir ilişki var mıdır?
- iv. Çocukların Yaş Düzeyleri ile ETÖ Boyutları arasında bir ilişki var mıdır?
- v. Çocukların Cinsiyetleri ile ETÖ Boyutları arasında bir ilişki var mıdır?
- vi. Çocuk Sayısı ile ETÖ Boyutları arasında bir ilişki var mıdır?

sorularına ilişkin korelasyon testleri yapılmış elde edilen bulgular paylaşılmıştır.

ETÖ boyutlarından alınan puanların ebeveynlerin cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediği t-testi ile incelenmiştir.

Tablo 7. Ebeveynlerin Cinsiyetleri Ve Ebeveynlerin ETÖ Boyutlarının T-Testi Sonuçları

ETÖ Boyutları	Cinsiyet	N	X	Sd	t	Sig.-2(p)
Demokratik tutum	Anne	18	73.36	1.52	-3.45	.001
	Baba	5	75.14	1.6		
İzin verici tutum	Anne	6	45.61	1.408	2.51	Anlamlı değil
	Baba	8	42.72	1.602		
Aşırı korumacı tutum	Anne	10	25.96	1.32	-3.52	.002
	Baba	3	23	.07		
Otoriter tutum	Anne	6	32.58	2.062	1.33	Anlamlı değil
	Baba	4	32.56	1.265		

Çocuk sayısı ve ebeveynlerin ETÖ boyut puanları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analiziyle incelenmiş olup, anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 8. Çocuk Sayısı Ve Ebeveynlerin ETÖ Boyutlarının T-Testi Sonuçları

	Çocuk sayısı	N	X	Sd	t	Sig.-2(p)
Demokratik tutum	1 çocuk	8	74.35	1.34	3.42	.001
	2 çocuk	17	77.14	1.06		
	3 çocuk ve üzeri					
İzin verici tutum	1 çocuk	6	44.61	1.408	2.48	Anlamlı değil
	2 çocuk	8	43.72	1.602		
	3 çocuk ve üzeri					
Aşırı korumacı tutum	1 çocuk	10	23.92	1.57	3.33	.002
	2 çocuk	1	23	.00		
	3 çocuk ve üzeri	1	23	.00		
Otoriter tutum	1 çocuk	8	32.58	2.062	1.09	Anlamlı değil
	2 çocuk	2	32.56	1.265		
	3 çocuk ve üzeri					

Sonuç olarak;

- i. Ebeveynlerin benimsedikleri tutumlar arasında demokratik tutum birinci sırada yer alırken bunu, izin verici tutum, aşırı korumacı tutum, otoriter tutum izlemektedir.
- ii. Ebeveynlerin demokratik tutumu benimseme düzeyleri aşırı korumacı tutumu benimseme düzeylerinden daha yüksek, izin verici tutumu benimseme düzeyleri otoriter tutumu benimseme düzeylerinden daha düşük, otoriter tutumu benimseme düzeyleri demokratik tutumu benimseme düzeylerinden daha yüksek ve son olarak aşırı korumacı tutumu benimseme düzeyleri izin verici tutumu benimseme düzeylerinden daha yüksek olarak bulunmuştur. Bu sonuçlardan yola çıkarak ebeveynlerin benimsedikleri tutumlarda demokratik ebeveyn tutumunu daha çok benimsedikleri ve otoriter baba tutumunu benimseme düzeyinin oldukça düşük olduğu söylenebilir.
- iii. Otoriter ebeveyn tutumuyla çocukların adaptasyon süreci arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgular doğrultusunda ebeveynlerin otoriter tutumunu benimseme düzeyleri arttıkça, çocukların adaptasyon sürecinde zorlandıkları, yani adaptasyon sürecini olumsuz olarak etkilediği söylenebilir. Benzer şekilde aşırı korumacı tutumu ve izin verici tutumu benimseyen ebeveynlerinde çocukların adaptasyon sürecini olumsuz olarak etkiledikleri görülmektedir.
- iv. Demokratik ebeveyn tutumuyla çocukların adaptasyon süreci arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır yani bu tutumu benimseyen ebeveynlerin çocukları adaptasyon sürecine daha kolay uyum sağladığı çıkarımı yapılabilir.
- v. Anne ve babalar arasında demokratik boyut puanlarına göre anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Buna göre, babalar, annelerden daha demokratiktir. Ayrıca anne ve babalar arasında aşırı korumacı boyut puanlarına göre anlamlı bir farkta mevcuttur. Buna göre, anneler, babalara göre daha çok aşırı korumacı tutumu benimsemektedirler. İzin verici ve otoriter tutum boyutları ile ebeveynlerin cinsiyeti arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

- vi. Ebeveynlerin eğitim düzeyi ile ETÖ boyutları arasındaki ilişkiler korelasyon analiziyle incelenmiş, ebeveynlerin eğitim düzeyi ile ETÖ boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.
- vii. Ebeveynlerin ETÖ'ye verdikleri tepkilerin çocuğun cinsiyetine göre ve yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığı t-testi ile analiz edilmiş ancak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
- viii. Ebeveynlerin benimsedikleri tutum ile çocuk sayısı arasında anlamlı bir fark mevcuttur. Buna göre, bir çocuk sahibi olan ebeveynlerin ve birden fazla çocuk sahibi olan ebeveynlerin arasında demokratik boyutta anlamlı düzeyde bir fark vardır ve iki çocuk sahibi olan ebeveynlerin, bir çocuk sahibi olan ebeveynlerin göre anlamlı düzeyde daha demokratiktir. Benzer şekilde bir çocuk sahibi olan ebeveynlerin ve iki çocuk sahibi olan ebeveynlerin arasında aşırı korumacı boyutta anlamlı düzeyde bir fark mevcuttur. Buna göre, bir çocuk sahibi olan ebeveynlerin, iki çocuk sahibi olan ebeveynlerin göre anlamlı düzeyde daha aşırı korumacı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Otoriter ve İzin Verici boyutlarında çocuk sayısı arasında istatistikî açıdan anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmamızda, otoriter ebeveyn tutumuyla çocukların adaptasyon süreci arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Buna göre ebeveynlerin otoriter tutumunu benimseme düzeyleri arttıkça, çocukların adaptasyon sürecinde zorlandıkları, yani adaptasyon sürecini olumsuz olarak etkilediği söylenebilir. Benzer şekilde aşırı korumacı tutumu ve izin verici tutumu benimseyen ebeveynlerinde çocukların adaptasyon sürecini olumsuz olarak etkiledikleri görülmektedir.

“Çağdaş okulda eğitim ve öğretim” isimli kitabında Alıcıgüzel; otoriter tutumun hâkim olduğu ailelerde yetişen çocukların, okul ve çevrede saldırgan tavırlar sergileyen, sınırları zorlayan ve derslerinde başarısız çocuklar olduklarını belirtmiştir¹. Benzer şekilde “Eğitim açısından çocuk psikolojisi- Çocuğun başarısı nasıl sağlanır?” isimli kitabında Altinköprü; aşırı korumacı tutumla yetişen çocukların, aile bireyleri arasında bu özenden yoksun bir çevrede, örneğin okulda, çekingen, mutlu olmayan, uyum problemleri yaşayan bireyler olduklarını bulması çalışmamızda elde edilen bulguları desteklemektedir².

Araştırmamızda, demokratik ebeveyn tutumuyla çocukların adaptasyon süreci arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu yani bu tutumu benimseyen ebeveynlerin çocukları adaptasyon sürecine daha kolay uyum sağladığı çıkarımı yapılabilir.

Johnson & Medinnus 1965 yılında çocuk psikolojisi ve gelişimi üzerine, Baumbrind ise 1966’da otoriter tutumun çocuk davranışlarına etkisi üzerine yaptıkları araştırmalar sonucunda ebeveynlerin benimsedikleri tutumların çocuğun psiko-sosyal gelişimini etkilediği, doğumundan itibaren çocuğun anne ve babasıyla

---

¹ İzzettin Alıcıgüzel. *Çağdaş okulda eğitim ve öğretim*. Sistem Yayıncılık. İstanbul.2001.

² Tuncel Altinköprü. *Eğitim Açısından Çocuk Psikolojisi Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır?* Hayat Yayınları. İstanbul. 2003.

kurduğu ilişkinin güvene dayalı olmasının daha sonraki yıllarında onun dış dünyayla kuracağı ilişkilerin temelini oluşturduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Çocuk ve ergenlerin psikososyal gelişimlerinin en iyi şekilde sağlandığı ailenin temelinde sevgi ve saygının olduğu, demokratik ebeveyn tutumu olduğu belirtilmektedir¹. Benzer şekilde “Öğretmenlere Öneriler” isimli kitabında Kaya; çocuklardaki güven eksikliğinin, iç denetime sahip olmamaları, çevreye uyum sağlamada problemler yaşamalarındaki en büyük etkenin hatalı ebeveyn tutumlarından kaynaklandığını belirtmesi çalışmamızda elde edilen bulguları desteklemektedir².

Cansever (1968), çalışmasında; otoriter ve aşırı korumacı olan ailelerin çocuklarının daha fazla olumsuz davranışlar gösterdiğini, çevreyle olan ilişkilerinde uyum sağlamada problemler yaşadığını saptanmıştır³. Yeşilyaprak ise 1989 yılında ebeveyn tutumunun bireyin kişilik gelişimi üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmasında, aşırı korumacı yaklaşımın, fiziksel ya da duygusal cezayla otorite sağlamanın kişiliği olumsuz olarak etkilediği sonucuna ulaşmıştır. “Anne baba tutumları” isimli makalesinde Turhan ilgisiz tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarının okula başladıklarında, kurallara uyma ve arkadaş ilişkilerinde uyumsuzluk problemi yaşayabildiklerini ortaya koyması çalışmamızda elde edilen bulguları desteklemektedir⁴.

Araştırmamızda anne ve babalar arasında demokratik boyut puanlarına göre anlamlı bir fark vardır ve buna göre, babalar, annelerden daha demokratiktir.

Peterson ve Hawley tarafından anne baba tutumları ve sosyal baskılayıcılar arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarında annelerin bütün ebeveynlik tutum puanlarının babalardan daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur⁵. Üniversite öğrencilerinin aile içi demokrasi ile ilgili görüşlerinin cinsiyet ve ebeveynin eğitim düzeyine göre değerlendirdiği çalışmalarında Üstün ve Yılmaz; annelerin babalara

---

¹ Yıldız Kuzgun. *PDR’de Kullanılan Ölçekler*, Nobel Yayın dağıtım, (1.Baskı). Ankara, 2005.

² Canten Kaya. *Öğretmenlere öneriler*. Zambak Yayınları. İstanbul. 2003.

³ Diana Baumrind. *Current patterns of parental authority*. Developmental Psychology Monograph. 1971.

⁴ Candan Turhan. *Anne baba tutumları*. <http://www.makaleler.com/anne-baba-tutumlar>. 05.07.2015.

⁵ J. Peterson, D.R. Hawley. *Effects of Stressors on Parenting and Family Functioning in a Primary Prevention Program, Family Relations*, 1998.

göre daha demokratik oldukları yönünde bulgular ortaya koymaktadırlar¹. Benzer şekilde Şahin ve Özyürek 5-6 yaş grubu çocuklar ve aileleriyle yaptığı çalışmada anneler babalara kıyasla daha demokratik olarak bulması çalışmamızda elde edilen bulguları desteklememektedir².

Araştırmamızda anne ve babalar arasında aşırı korumacı boyut puanlarına göre anlamlı bir fark vardır ve buna göre, anneler, babalara göre daha çok aşırı korumacı tutumu benimsemektedirler. İzin verici ve otoriter tutum boyutları ile ebeveynlerin cinsiyeti arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Le Compte, Le Compte ve Özer'in Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği uyguladıkları çalışmalarında benzer şekilde annelerin babalara kıyasla çok daha korumacı tutum sergilediklerini bulmuşlardır³. Bu da çalışmamızda elde edilen bulguları desteklemektedir.

Araştırmamızda, ebeveynlerin yaşları ile ETÖ boyutları arasındaki ilişkiler korelasyon analizleriyle incelenmiş, ebeveynlerin yaşları ile ETÖ boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu durumun örnekleme alınan anne-babaların büyük bir kısmının orta yaş grubunda yer almasından kaynaklandığı çıkarımı yapılabilir. Benzer şekilde Turley çalışmasında davranış problemleri olan çocukların durumlarının annelerin yaşından değil, ailesel geçmişle ilgili olduğunu vurgulamıştır⁴. Bu da çalışmamızda elde edilen bulguları desteklemektedir.

Araştırmamızda ebeveynlerin eğitim düzeyi ile ETÖ boyutları arasındaki ilişkiler korelasyon analiziyle incelenmiş, ebeveynlerin eğitim düzeyi ile ETÖ boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak "Farklı Eğitim Düzeyindeki Annelerin 5-6 Yaş Çocuğunun Cinsiyet Eğitimi Konularına İlişkin Bilgi ve Tutumları" isimli çalışmada Ata; "Annelerin Çocuk Yetiştirme

---

¹ Ahmet Üstün, Müge Yılmaz. *Üniversite Öğrencilerinin Aile İçi Demokrasi İle İlgili Görüşlerinin Cinsiyet ve Anne-Baba Eğitim Düzeyine Göre Değerlendirilmesi*. KEFAD. 2008.

² Arzu Özyürek, Fatma Tezel Şahin. *5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi*. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2005.

³ Le Compte, Le Compte, Ayhan Özer. *Üç Sosyo-Ekonomik Düzeyde Ankaralı Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları: Bir Ölçek Uyarlaması*. Psikoloji Dergisi, 1978.

⁴ N. R. Lopez Turley. *Are Children of Young Mothers Disadvantaged Because of Their Mother's Age or Family Background?*, Child Development. 2003.

Tutumlarına Etki Eden Faktörler: Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları” isimli çalışmasında Mızrakçı; “Farklı Ana-Baba Tutumlarının 4-11 Yaş Grubu Çocuklarında Görülen Problem Durumlarına Etkisinin Araştırılması” isimli çalışmasında Arı gibi araştırmacılar çalışmalarında öğrenim düzeyi yükseldikçe ebeveynlerin demokratik tutumlarının arttığını ortaya koyması çalışmamızda elde edilen bulguları desteklememektedir¹.

Araştırmamızda, çocukların yaşları ile ETÖ boyutları arasındaki ilişkiler korelasyon analizleriyle incelenmiş, çocukların yaşları ile ETÖ boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Araştırmamızda ebeveynlerin ETÖ boyutları ile çocuğun cinsiyeti arasındaki ilişkiler test edilmiş ancak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Argun (1995) yaptığı çalışmada ebeveyn tutumlarıyla çocukların cinsiyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koyması çalışmamızda elde edilen bulguları desteklemektedir. Ancak, Fincham ve arkadaşları yaptıkları çalışma sonucunda çocukların cinsiyetlerinin ebeveyn-çocuk ilişkisine etki ettiğini sonucuna ulaşmışlardır². Ayrıca “Anne baba tutumlarını etkileyen faktörler” isimli makalesinde Turhan anne babaların kız ve erkek çocuklar için farklı beklentiler içinde olmaları, onlara karşı tutumlarında da farklılıklara neden olduğunu ortaya koyması çalışmamızda elde edilen bulguları desteklemektedir³.

Araştırmamızda çocuk sayısı ve ebeveynlerin ETÖ boyutları arasında ilişkide, bir çocuk sahibi olan ebeveynlerin ve birden fazla çocuk sahibi olan ebeveynlerin arasında demokratik boyutta anlamlı düzeyde bir fark vardır ve buna göre, iki çocuk sahibi olan ebeveynlerin, bir çocuk sahibi olan ebeveynlerin göre anlamlı düzeyde daha demokratiktir. Ayrıca bir çocuk sahibi olan ebeveynlerin ve iki çocuk sahibi

¹ Arzu Özyürek, Fatma Tezel Şahin. *5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi*. 2005.

² D.F. Fincham, S.R.H. Beach, I. Arias, G. Brody. *Children's Attributions in the Family: The Children's Relationship Attribution Measure*. Journal of Family Psychology. 1998.

³ Candan Turhan. *Anne baba tutumlarına etki eden faktörler*. <http://www.makaleler.com/anne-baba-tutumlar%C4%B1n%C4%B1-etkileyen-fakt%C3%B6rler>. 05.07.2015.

olan ebeveynler arasında aşırı korumacı boyutta anlamlı düzeyde bir fark vardır ve buna göre, bir çocuk sahibi olan ebeveynlerin, iki çocuk sahibi olan ebeveynlerin göre anlamlı düzeyde daha aşırı korumacıdır. Otoriter ve İzin Verici boyutlarında çocuk sayısı arasında istatistikî açıdan anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Tataker (2010), çocuk psikolojisi, anne-baba tutumları ve çocuk gelişimi üzerine etkileri üzerine yazdığı makalede çocuk sayısının ebeveyn tutumu üzerinde etkisi olduğunu ortaya koyması çalışmamızda elde edilen bulguları desteklemektedir. Ancak Özyürek ve Şahin (2005), 5-6 yaşlarında çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelendiği çalışmalarında 3 ve daha fazla çocuğu olan ebeveynlerin daha koruyucu olduğu, çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin demokratik tutumlarının azaldığı bulması çalışmamızda elde edilen bulguları desteklemektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada sonuç olarak ebeveynlerin benimsedikleri tutumların 48-66 aylık okul öncesi dönemdeki çocuklarda adaptasyon sürecini etkilediği, demokratik tutum dışında benimsenen ebeveyn tutumlarının çocukların adaptasyon sürecine olumsuz etki ettiği ortaya koyulmuştur. Yapılan literatür taramasında ebeveyn tutumları ile okulöncesi dönemdeki çocukların adaptasyon süreci arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların yetersiz olması bu konu ile ilgili çıkarımların farklı araştırma bulgularına dayanarak yapılması büyük bir eksikliklerdir. Bu çalışma ile ebeveynlerin benimsedikleri tutumların okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum sağlaması üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu konusunda çalışmalar yapmak isteyen kişi ya da kurumlara kaynak teşkil edecek bir ürün ortaya çıkarmak amaçlanmış böylece yazında ki eksiklik giderilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmada okulöncesi eğitim çağındaki çocukların ebeveynlerinin sergiledikleri dört farklı ana-baba tutumu ele alınmış, bu tutumların çocukların okulöncesi eğitim sürecine adaptasyonuna olan etkileri incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda demokratik tutumu benimseyen ailelerin çocuklarının okulöncesi eğitime kolay adaptasyon sağladıkları bununla birlikte baskıcı tutum, izin verici tutum ve aşırı korumacı tutumu benimseyen ailelerin çocuklarında adaptasyonun zor sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada test edilen alt problemlerde ise ebeveynlerin cinsiyeti ile ETÖ boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Elde edilen bulgular ışığında babalar annelerden daha çok demokratik tutumu benimsediği bu karşın anneler ise babalardan daha çok aşırı korumacı tutumu benimsediği sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin eğitim düzeyi, çocuğun cinsiyeti ve yaşı ile ETÖ boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak çocuk sayısı ve ebeveynlerin ETÖ boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Elde edilen bulgular sonucunda birden fazla çocuğu olan ebeveynler demokratik tutumu benimserken bir çocuğu olan ebeveynlerin aşırı korumacı tutumu benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmadaki bu sonuçlar doğrultusunda okulöncesi eğitim dönemindeki çocukların eğitime kolay adaptasyon sağlayabilmeleri için şu öneriler yapılabilir:

- i. Çocukların ilk sosyal çevresi olan ailelerin çocuğa karşı sergiledikleri tutumların çok önemli ve etkili olduğu düşünülerek ebeveynlerin bunu göz ardı etmeden sergileyecekleri tutumları şekillendirmeleri önerilir.
- ii. Çocukların okulöncesi eğitime kolay adaptasyonlarını desteklemek amacıyla, ebeveynlerin demokratik tutumunu benimsemeleri önerilir.
- iii. Otoriter, aşırı korumacı ve izin verici ebeveyn tutumlarının çocukların adaptasyon sürecini olumsuz yönde etkilediği düşünülerek, anne-babalara bu tutumlarının sergilenmemesi önerilir.
- iv. Çocukların okulun ilk günlerinde yaşadıkları en önemli kaygısı, sürekli okulda kalacaklarını ve eve dönmeyeceklerini düşünmeleridir. Bu durumda anne-baba veya ikisinden birinin eşliğinde okula gelmesi ve okulda kalacağı süre, kimin getirip götüreceği ile ilgili açık-net bilgiler bu tip kaygıların giderilebilmesi sağlayabilir.
- v. Araştırma sonucunda otoriter, aşırı korumacı, izin verici ebeveyn tutumunu sergileyen ailelerle, öğretmenler tarafından görüşmeler yapılarak çocuğun okulöncesi döneme adaptasyonuna olan olumsuz etkileri hakkında bilgi verilebilir ve sergiledikleri hatalı tutumların önüne geçilerek çocukların adaptasyon sürecini kolaylaştırmaları sağlanabilir.
- vi. Araştırmada elde edilen bulguların bir genelleme olduğu 44-68 ay arasındaki çocukların adaptasyon sürecinde bireysel farklılıkların mevcut olabileceğine dikkat ederek öğretmenlerin her ebeveyn ve çocuğu bu farklılıklara uygun olarak değerlendirmesinde fayda bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

Kitap

- Alicıgüzel, İ. (2001). *Çağdaş okulda eğitim ve öğretim*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Altinköprü, T. (2003). *Eğitim Açısından Çocuk Psikolojisi Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır?* İstanbul: Hayat Yayınları.
- Aral, N., Kandır, A., & Can Yaşar, M. (2003). *Okul Öncesi Eğitim*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Aydın, A. (2000). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi (İkinci baskı)*. İstanbul: Alfa yayınları.
- Bakırcıoğlu, R. (2002). *Çocuk Ruh Sağlığı ve Uyum Bozuklukları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Başaran, İ. E. (1966). *Eğitim Psikolojisi, Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri*. Ankara: Gül Yayıncılık.
- Baumrind, D. (1971). *Current patterns of parental authority*. . Developmental Psychology Monograph.
- Bilgin, M. (2002). *Bedensel ve Devinsel Gelişim*. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Friedlander, W. A. (1965). *Sosyal Hizmetin Kavram ve Metodları*. Çev. E. Besin. Ankara: Kardeş Matbaası.
- Frude, N. (1991). *Understanding Family Problems*. Wiley, 1 edition aktaran Serap Nazlı 2001.
- Gander, M. J., & Gardiner, H. W. (2004). *Çocuk ve Ergen Gelişimi Çeviren: Bekir Onur*. Ankara: İmge Yayınevi.

- Genuis, M. L., & Oddone, E. (1996). *Children's attachment security to mother, father and the parental unit. Child Development: Readings for Teachers*. Calgary, Alberta: II. Detselig Enterprises Ltd.
- Holden, G. W. (1997). *Parents and the Dynamics of Child Rearing*. United States: Westview Press.
- Holmes, J. (1997). *John Bowlby & Attachment Theory*. Routledge.
- Hurlock, E. (1955). *Adolescent Development*. New York: McGraw Hill Company.
- Kuzgun, Y. (2005). *PDR'de Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Nobel Yayın dağıtım, (1.Baskı).
- Küçükkaragöz, H. (2000). *Bilişsel gelişim ve Dil Gelişimi. Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (1995). *Yaygın Anne-baba Tutumları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Martin, C. A., & Colbert, K. K. (1997). *Parenting: A Life Span Perspective*. United States: The McGrawHill Companies.
- Miller, P. H. (1983). *Theories of developmental psychology*. New York: W. H. Freeman and Company.
- Oktay, A. (2002). *Yaşamın Sihirli Yılları Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Peterson, J., & Hawley, D. (1998). *Effects of Stressors on Parenting and Family Functioning in a Primary Prevention Program, Family Relations*.
- Sutherland, P. (1992). *Cognitive Development Today: Piaget and his critics*. London: Paul Chapman Publishing Ltd.

Turley, N. R. (2003). *Are Children of Young Mothers Disadvantaged Because of Their Mother's Age or Family Background?* Child Development. .

Sürekli Yayınlar

Bowlby, J. (1940). *The influence of early environment in the development of neurosis and neurotic.* International Journal of Psycho-Analysis.

DSM-IV (The Diagnostic and Statistical Manual for Mental Disorders-4). . (2007). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı. E. Köroğlu (çev.).* İstanbul: HYB Yayıncılık.

Erözkan, A. (2000). *Ailenin Eğitsel Ortamının Temel Eğitim Öğrencisi Üzerindeki Etkileri.* Ankara: Öğretmen Dünyası.

Fincham, D., Beach, S., Arias, I., & Brody, G. (1998). *Children's Attributions in the Family: The Children's Relationship Attribution Measure.* Journal of Family Psychology.

LeCompte, LeCompte, Ayhan. (1978). *Üç Sosyo-Ekonomik Düzeyde Ankaralı Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları: Bir Ölçek Uyarlaması.* Psikoloji Dergisi.

Özyürek, A., & Şahin, F. (2005). *5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi.* Ankara: Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi.

Pelletier, J., & Brent, J. M. (2003). *Parent participation in children' school readiness : the effects of parental self-efficacy, cultural diversity and teacher strategies.* International Journal of Early Childhood.

Sümer, N., & Güngör, D. (1999). *Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi.* Türk Psikoloji Dergisi.

Üstün, A., & Yılmaz, M. (2008). *Üniversite Öğrencilerinin Aile İçi Demokrasi İle İlgili Görüşlerinin Cinsiyet ve Anne-Baba Eğitim Düzeyine Göre Değerlendirilmesi*. Kırşehir: KEFAD.

Yörükoğlu, A. (1977). *Okul Öncesi Eğitim ve Ruh Sağlığı*. Ankara: Unesco Milli Komisyonu.

Tezler

Harlow, H. (1958). *The Nature of Love. American Psychologist*. Toronto: York University.

Karabulut Demir, E. (2007). *Ebeveyn Tutum Ölçeği*. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Karen, R. (1998). *Becoming attached*. New York: Oxford University Press.

Kılıç, H. G. (2007). *Bazı Demografik Değişkenler Ve Anne Baba Tutumlarına Göre Madde Bağımlısı Bireylerin Anne Baba Bağlılıkları İlişkisinin İncelenmesi*. Çukurova Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Kulaksızoğlu, A. (1985). *Ergen-aile çatışmaları ile annelerin tutumları arasındaki ilişki ve ergenin problemleri*. İstanbul Üniversitesi Yayımlanmamış Doktora Tezi.

İnternet Kaynakları

Turhan, C. (2015, Temmuz 05). *Anne baba tutumları*. <http://www.makaleler.com/anne-baba-tutumlar>. adresinden alındı

Turhan, C. (2015, Temmuz 05). *Anne baba tutumlarına etki eden faktörler*. <http://www.makaleler.com/anne-baba-tutumlar%C4%B1n%C4%B1-etkileyen-fakt%C3%B6rler>. adresinden alındı

EKLER

EK I. Aile Bilgi Formu

Protokol No:

Tarih:

1. Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2. Yaşınız: .....

3. Eğitim durumunuz:

Tahsil yok İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Yüksek lisans
Doktora

Diğer (açıkça belirtiniz) .....

4. Şu andaki işiniz: .....

5. Ailenizin toplam aylık gelirini aşağıdaki seçeneklere göre işaretleyiniz:

Bir milyanın altında Bir milyarla iki buçuk milyar arasında
İki buçuk milyanın üstünde

6. Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Düşük Orta İyi Çok iyi

7. Oturduğunuz semt: .....

8. Oturduğunuz ev kira mıdır?

Evet Hayır, bize ait

Diğer (belirtiniz) .....

9. Çocuklarınızın ya ve cinsiyetlerini belirtiniz.

	Yaş	Cinsiyet
1. çocuk		
2. çocuk		
3. çocuk		

EK II. Katılım Formu

Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji alanında, 48-66 ay arasında çocuğu olan anne babaların çocuk yetiştirme davranışlarını ölçen bir test ile okula uyum sürecine etkilerini değerlendirmeyi amaçlayan yüksek lisans tezi yapmaktayım. En fazla 20 dakikanızı alacak bu testin sonuçları tamamen saklı tutulacak ve kimlik bilgileriniz alınmayacaktır. Testi yapmayı kabul ettiğiniz takdirde, size kapalı bir dosya içinde verilen testi yanıtlayıp, dosyayı yapışkanlı kısmından kapatarak anaokulundaki yetkililerden birine teslim edebilirsiniz. Arzu ettiğiniz takdirde, testin sonuçlarını değerlendikten sonra size zarf içinde anaokulu aracılığıyla ya da elektronik posta yoluyla tarafınıza gönderebilirim. Katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Naz CANABAKAN

Beykent Üniversitesi Psikoloji Bölümü

- Katılmak istiyorum
- Katılmak istemiyorum

EK III. Ebeveyn Tutum Ölçeği

		5	4	3	2	1
		Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
1	Ben bir bakasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm.					
2	Çocuğumun kendine özgü bir bakı açısı olduğunu kabul ederim.					
3	Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.					
4	Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.					
5	Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.					
6	Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.					
7	Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.					
8	Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek ilerden korurum.					
9	Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum.					
10	Çocuğumun iyi ve kötü davranışı karşısında neler hissettiğimi ona açıklarım.					
11	Çocuğumu yola getirmek için onu azarlarım.					
12	Çocuğuma karşı koruyucu davranırım.					
13	Çocuğum iyi davrandığında onu överim.					
14	Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.					
15	Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.					
16	Arkadaşları çocuğuma sataştığı zaman onu korurum.					
17	Çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm.					

18	Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir dilde doru olarak cevaplarım.					
19	Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırırım.					
20	Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığımda çocuğumdan özür dilerim.					
21	Çocuğumu, kendisi için zor olabilecek ilerden korurum.					
22	Çocuğumun hastalanmasından endişe ederim.					
23	Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.					
24	Çocuğumun istediği saatte uyumasına izin veririm.					
25	Çocuğum yanlış davrandığında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.					
26	Çocuğuma kızdığında çocuğumu cezalandırırım.					
27	Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.					
28	Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.					
29	Çocuğumun büyüdükçe yeni eyer denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.					
30	Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.					
31	Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim.					
32	Çocuğumu baka çocuklarla kıyaslarım.					
33	Çocuğumun şımarıklıklarına göz yumarım.					
34	Çocuğumu şımartırım.					
35	Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.					
36	Çocuğum bana birşey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.					
37	Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım.					
38	Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.					
39	Çocuğuma karşı sabırsızım.					
40	En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım.					
41	Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakârlık ederim.					

42	Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.					
43	Çocuğuma bana sormaksızın ahsi eşyalarımın dan herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.					
44	Evimizde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir.					
45	Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.					
46	Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor ilerden uzak tutarım.					

ÖZGEÇMİŞ

31 Ocak 1989 tarihinde, Akşehir'de doğdum. İlk ve orta öğrenimimi Yıldırım İlköğretim Okulu'nda, Lise öğrenimimi Selçuklu Lisesinde, Lisans öğrenimimi ise İstanbul Bilim Üniversitesi Fen–Edebiyat Fakültesi, Psikoloji bölümünde (2012) tamamladım. 2012 yılından itibaren okul öncesi eğitim hizmeti veren özel bir anaokulu ve eğitim kurumlarında çocuklar ve ebeveynler ile psikolog olarak çalışmaya devam etmekteyim. 2013 yılında Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bölümünde yüksek lisans eğitimime başladım. Yabancı dilim İngilizcedir.

Naz CANABAKAN KOÇ